

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

Πτυχιακή εργασία:

**ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ
ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ ΤΟΥ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ**

*ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΣΟΦΙΑ ΣΤΑΜΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΓΕΡΑΣΙΜΙΑ ΣΚΟΥΦΟΥΛΑ (Β2016017)*

Κέρκυρα, 9 Οκτωβρίου 2020

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

*Η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι αφιερωμένη στην καθηγήτρια μου Σοφία
Στάμου...*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα εργασία αποτελεί την πτυχιακή μου εργασία για τις ακαδημαϊκές σπουδές μου στο Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Θα ήθελα να ευχαριστήσω αρχικά την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κ. Σοφία Στάμου για την υποστήριξη της, καθώς και την εμπιστοσύνη που μου έδειξε για την εκπόνηση και διεκπαιρέωση της πτυχιακής μου εργασίας. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τον κ. Κυριάκο Κωλέση, Διευθυντή του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας, για την πολύτιμη βοήθεια του σε οτιδήποτε χρειάστηκα, καθώς και τις Μαρίνα Λιόλιου, Γεωργία Μπουλούμπαση, Έλσα-Μαρία Δολιανίτη, Νατάσα Κωνσταντίνου με τις οποίες συνεργαστήκαμε για την υλοποίηση του project. Τέλος θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην οικογένειά μου για την ηθική και οικονομική στήριξη που μου παρείχαν όλα αυτά τα χρόνια!

Πίνακας Περιεχομένων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ:	3
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
1.1 Στόχοι και Συνεισφορά Εργασίας	9
1.2. Δομή Εργασίας	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	14
2.1 Θεσμικό Πλαίσιο Λειτουργίας Σχολικών Βιβλιοθηκών	15
2.2 Δίκτυο Σχολικών Βιβλιοθηκών	18
2.3 Ο Ρόλος των Σχολικών Βιβλιοθηκών στην Εκπαιδευτική Διαδικασία και τον Πληροφοριακό Γραμματισμό	20
2.4 Καλές Πρακτικές στη Λειτουργία Σχολικών Βιβλιοθηκών	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΧΟΛΕΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ ΣΕ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	26
3.1 Θεσμικό Πλαίσιο Λειτουργίας Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας	27
3.3. Βιβλιοθήκες Σε Σωφρονιστικά Καταστήματα	32
3.3.1 Μελέτες από το διεθνή χώρο	35
3.3.2 Μελέτες από την Ελλάδα	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	39
4.1. Οι Ιδιαίτερες Εκπαιδευτικές Ανάγκες των Κρατούμενων	41
4.2. Καταγραφή του Υλικού της Βιβλιοθήκης του ΣΔΕ στο Κατάστημα Κράτησης Κέρκυρας	43
4.3. Ταξινόμηση του Υλικού της Βιβλιοθήκης του ΣΔΕ στο Κατάστημα Κράτησης Κέρκυρας	47
4.4. Η Απελευθερωτική Επίδραση της Έγκλειστης Σχολικής Βιβλιοθήκης	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	52
5.1. Αποτίμηση Έργου	52
5.2. Μελλοντικές Κατευθύνσεις	53
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	55

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζουμε τη βιβλιοθήκη του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας που λειτουργεί στο Κατάστημα Κράτησης Κέρκυρας. Η εργασία μας είναι η πρώτη απόπειρα παρουσίασης της εν λόγω σχολικής βιβλιοθήκης, η οποία όχι απλά εξυπηρετεί ένα σχολείο ενηλίκων αλλά κυρίως εξυπηρετεί κρατούμενους που δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική τους εκπαίδευση και η οποία υφίσταται σε περιβάλλον εγκλεισμού και υψίστης ασφαλείας καθώς πρόκειται για φυλακές β' τύπου. Συγκεκριμένα, περιγράφουμε την προσέγγιση που υιοθέτησε μια ομάδα εθελοντών βιβλιοθηκονόμων προκειμένου να οργανώσει το υλικό της βιβλιοθήκης και να το μετατρέψει από απλή συλλογή τεκμηρίων σε μια λειτουργική βιβλιοθήκη, πλήρως συνδεδεμένη με την εκπαιδευτική διαδικασία που προσφέρει γνώση, διέξοδο και πιθανόν μια συνθήκη ελευθερίας στους κρατούμενους. Κατά την εκπόνηση της εργασίας μας είχαμε πολύτιμους αρωγούς τον διευθυντή και τους εκπαιδευτικούς του σχολείου αλλά και το προσωπικό της φυλακής. Είναι περιττό να τονίσουμε τη σπουδαιότητα αυτού του εγχειρήματος καθώς πρόκειται για τη μοναδική σχολική βιβλιοθήκη που λειτουργεί σε β' τύπου σωφρονιστικό ίδρυμα της χώρας μας. Ευχή μας είναι η εργασία αυτή να αποτελέσει την πρώτη μιας σειράς ενεργειών και πρωτοβουλιών ώστε οι βιβλιοθήκες των καταστημάτων κράτησης στη χώρα μας να ενισχυθούν ποικιλοτρόπως ώστε να αποτελέσουν φάρους ελπίδας, διέξοδο για τους κρατούμενους και μέσο κοινωνικής ενσωμάτωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα εργασία περιγράφουμε την προσέγγιση που ακολουθήσαμε για την οργάνωση του υλικού της βιβλιοθήκης του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) του Καταστήματος Κράτησης Κέρκυρας. Επιπλέον, θα αναδείξουμε τις προκλήσεις που εγείρει η δημιουργία και η εύρυθμη λειτουργία μιας σχολικής βιβλιοθήκης που στεγάζεται και λειτουργεί «έγκλειστη» σε περιβάλλον υψίστης ασφαλείας (φυλακές β' τύπου). Σκοπός της εργασίας είναι αφενός να υπογραμμίσει τις ιδιαιτερότητες που συνεπάγεται ένα τέτοιο εγχείρημα και αφετέρου να καταδείξει την αμφίδρομη (αν και στην προκειμένη περίπτωση απρόσωπη) σχέση μεταξύ των δημιουργών και των χρηστών της βιβλιοθήκης αυτής.

Το ΣΔΕ του Καταστήματος Κράτησης Κέρκυρας ιδρύθηκε το 2017 και αποτελεί το μοναδικό σχολείο που λειτουργεί σε φυλακές β' τύπου στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο λειτουργίας του σχολείου προβλέπεται και η λειτουργία σχολικής βιβλιοθήκης για την οποία ωστόσο –λόγω πρακτικών ζητημάτων– δεν υπάρχει ξεχωριστή μέριμνα για τη στελέχωση και λειτουργία της. Ως εκ τούτου, οι εκπαιδευτικοί και πρωτίστως ο διευθυντής του σχολείου, πάντα σε συνεργασία με τη διεύθυνση της φυλακής, έχουν την αποκλειστική ευθύνη (ενδεχομένως και πρωτοβουλία) για το καθεστώς που διέπει τη λειτουργία της βιβλιοθήκης. Υπό αυτές τις συνθήκες, ο διευθυντής του ΣΔΕ φυλακών απευθύνθηκε στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο και συγκεκριμένα στο Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας (TABM) ζητώντας την αρωγή φοιτητών και διδασκόντων ώστε να μπορέσει να λειτουργήσει αποτελεσματικά η σχολική βιβλιοθήκη. Η πρόσκληση αυτή βρήκε ανταπόκριση και από τον Νοέμβριο

του 2018 ξεκίνησε η συνεργασία των δύο φορέων, έχοντας την υποστήριξη του διευθυντή των φυλακών, ο οποίος μερίμνησε για τη χορήγηση, από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, άδειας εισόδου και εργασίας στα μέλη της ομάδας εργασίας που συγκροτήθηκε από το TABM.

Πρωταρχικό ζητούμενο της συνεργασίας αυτής ήταν η καταγραφή του υλικού που έχει συγκεντρωθεί (κυρίως από δωρεές) για τη σχολική βιβλιοθήκη και στη συνέχεια η οργάνωσή του, ώστε να είναι χρήσιμο για τους μαθητές-κρατούμενους και για τους εκπαιδευτικούς του σχολείου. Οι έξι εθελοντές φοιτητές βιβλιοθηκονομίας που προσφέρθηκαν να εκπονήσουν αυτή την εργασία έπρεπε να λάβουν υπόψη τα ακόλουθα ιδιαίτερα ζητήματα:

(α) στο σχολείο λειτουργούν δύο τάξεις (Α και Β) με 15 και 17 μαθητές αντίστοιχα. Ο μαθητικός πληθυσμός του σχολείου παρουσιάζει υψηλή ετερογένεια καθώς πρόκειται για κρατούμενους διαφορετικών ηλικιακών ομάδων, διαφορετικής εθνικότητας και άρα με διαφορετική μητρική γλώσσα και κοινωνικό-πολιτισμικό υπόβαθρο. Αναφορικά με τη γλώσσα, υπογραμμίζουμε πως η πλειοψηφία των μαθητών είναι αλλοδαποί, προερχόμενοι από χώρες όπως Πακιστάν, Ρωσία, Ρουμανία, Αφγανιστάν, στις μητρικές γλώσσες των οποίων είναι δύσκολο να βρεθούν σχολικά βιβλία.

(β) οι μαθητές του σχολείου φοιτούν σε αυτό υπό ιδιαίτερες ψυχολογικές και συναισθηματικές συνθήκες καθώς ο μακροχρόνιος εγκλεισμός συνεπάγεται εύθραυστες ισορροπίες που πρέπει να εδραιωθούν τόσο μεταξύ των μαθητών όσο και μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών. Τούτο, σε συνδυασμό με τα κίνητρα φοίτησης κάθε μαθητή, καθιστά το έργο του βιβλιοθηκονόμου πιο απαιτητικό καθώς

οφείλει να φροντίσει ώστε το υλικό της βιβλιοθήκης να ανταποκρίνεται στο γνωστικό υπόβαθρο, στις μαθησιακές ανάγκες, στο επίπεδο γλωσσικής κατάρκτησης αλλά και στην ανάγκη των μαθητών για ψυχαγωγία. Παράλληλα, η σχολική βιβλιοθήκη αποτελεί *εργαλείο* για τον εκπαιδευτικό και ως τέτοιο θα πρέπει να του παρέχει (μέσω του υλικού της) τις αφορμές, την υποστήριξη και τη δυνατότητα ένταξης των μαθητών στη διδακτική πράξη.

Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η ομάδα των βιβλιοθηκονόμων που οργανώνουν τη σχολική βιβλιοθήκη αποτελείται από εθελοντές προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές, θέτει μια ακόμη πρόκληση: πώς θα συνεργαστούν οι φοιτητές με το προσωπικό του σχολείου υπό χώρο - χρονικούς περιορισμούς, χωρίς επικοινωνία με τον έξω κόσμο (χωρίς διαδίκτυο / χρήση κινητού) και υπό το βάρος της ευθύνης που ανέλαβαν; Όλα τα παραπάνω ζητήματα σε συνδυασμό με παραδείγματα καθημερινότητας στη σχολική βιβλιοθήκη των φυλακών Κέρκυρας αναπτύσσονται στις ενότητες που ακολουθούν.

1.1 Στόχοι και Συνεισφορά Εργασίας

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω η παρούσα εργασία αποτελεί την πρώτη απόπειρα παρουσίασης της προσέγγισης που υιοθετήθηκε για τη δημιουργία της βιβλιοθήκης του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας στο Κατάστημα Κράτησης Κέρκυρας. Εκτός από τη μοναδικότητα του θέματος, η μελέτη που παρουσιάζουμε ικανοποιεί τους ακόλουθους στόχους και συνεισφέρει στην έρευνα. Πιο συγκεκριμένα, οι στόχοι της εργασίας μας συνοψίζονται στα εξής:

Στόχος #1. Να παρουσιάσουμε για πρώτη φορά τη βιβλιοθήκη του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας στο Κατάστημα Κράτησης Κέρκυρας. Συγκεκριμένα, στόχος

μας είναι να καταδείξουμε πώς μια απλή συλλογή βιβλίων (δωρεές στο σχολείο της φυλακής) μπορεί να μετατραπεί σε μια πλήρως λειτουργική σχολική βιβλιοθήκη, η οποία είναι πλήρως συνδεδεμένη με την εκπαιδευτική διαδικασία και εξυπηρετεί το ειδικό αλλά και ευαίσθητο έργο του εν λόγω σχολείου.

Στόχος #2. Να υιοθετήσουμε τις βιβλιοθηκονομικές πρακτικές που συντελούν όχι μόνο στην απρόσκοπτη λειτουργία της σχολικής βιβλιοθήκης αλλά παράλληλα συνυπολογίζουν τις ιδιαίτερες συνθήκες εγκλεισμού που βιώνουν οι χρήστες της και να συντείνουν στην εξάλειψη ανισοτήτων, στην εξομάλυνση πιθανών εντάσεων και στην κοινωνικοποίηση των μελών της.

Στόχος #3. Να συνδράμουμε στο έργο του σχολείου στο Κατάστημα Κράτησης, προσφέροντας στους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς του χρήσιμο υλικό για την προώθηση της ανάγνωσης και την ενίσχυση της θέσης του βιβλίου στις καθημερινές ασχολίες των εγκλειστών.

Στόχος #4. Να επισημάνουμε τις προκλήσεις αλλά και τις δυσκολίες που καλείται να αντιμετωπίσει ο βιβλιοθηκονόμος μιας βιβλιοθήκης σωφρονιστικού ιδρύματος, όπως για παράδειγμα η απομονωμένη εργασία σε χώρο εγκλεισμού, η ετερογένεια των χρηστών της βιβλιοθήκης, ο αναλφαριθμητισμός, η ανάγκη συνοδείας και ελέγχου των επισκεπτών από σωφρονιστικούς υπαλλήλους πριν και μετά την είσοδό τους στη βιβλιοθήκη σε συνδυασμό με την υποστελέχωση των ελληνικών φυλακών, κα.

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας θίγουμε όλα τα παραπάνω ζητήματα και ικανοποιούμε σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό όλους τους παραπάνω στόχους. Συγκεκριμένα, η συνεισφορά της εργασίας μας συνοψίζεται στα ακόλουθα:

Α. Καταγράφουμε τη δημιουργία της βιβλιοθήκης στο σχολείου δεύτερης ευκαιρίας στο Κατάστημα Κράτησης Κέρκυρας. Στην εργασία μας αποτυπώνουμε όλα τα βήματα που ακολουθήσαμε ώστε να μετατραπεί μια συλλογή τεκμηρίων σε σχολική βιβλιοθήκη και παρουσιάζουμε τις ιδιαιτερότητες του εγχειρήματος αυτού.

Β. Παρουσιάζουμε το υλικό της σχολικής βιβλιοθήκης και τους μαθησιακούς στόχους που αυτό εξυπηρετεί. Ακόμη καταδεικνύουμε τη χρησιμότητα του υλικού για την κοινωνικοποίηση των κρατουμένων και υπογραμμίζουμε τις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει ο βιβλιοθηκονόμος της βιβλιοθήκης του ΣΔΕ.

Γ. Αποδεικνύουμε εμπράκτως τη συμβολή του πανεπιστημίου στην υποστήριξη περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων και παρουσιάζουμε τα αμφίπλευρα οφέλη αυτής της συνεργασίας

Δ. Εισηγούμαστε την κατάρτιση κανονισμού λειτουργίας της σχολικής βιβλιοθήκης του σχολείου δεύτερης ευκαιρίας στο Κατάστημα Κράτησης Κέρκυρας και τη διασύνδεσή της με άλλες βιβλιοθήκες, π.χ. τη Δημόσια Βιβλιοθήκη Κέρκυρας. Τέλος και προκειμένου η βιβλιοθήκη να εξυπηρετεί τους στόχους της και να είναι βιώσιμη, υπογραμμίζουμε την ανάγκη στελέχωσής της με έναν βιβλιοθηκονόμο που θα μεριμνά για την απρόσκοπτη λειτουργία της.

Στο σημείο αυτό να επισημάνουμε πως η εργασία μας υποβλήθηκε προς κρίση στο 3^ο Διεθνές Βιωματικό Συνέδριο Εφαρμοσμένης Διδακτικής¹, έγινε αποδεκτή από τους κριτές και θα παρουσιαστεί σε αυτό τον προσεχή Μάιο.

¹ <http://iecat.educircle.gr/en/>

1.2. Δομή Εργασίας

Πριν ξεκινήσουμε την ανάπτυξη του θέματος, κάνουμε μια σύντομη αναφορά στις σχολικές βιβλιοθήκες, το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία τους και τους σκοπούς που εξυπηρετούν (Κεφάλαιο 2). Στόχος μας είναι όχι μόνο να καταδείξουμε την αναγκαιότητα και τη χρησιμότητα των σχολικών βιβλιοθηκών αλλά και να παρουσιάσουμε μέσω παραδειγμάτων καλές πρακτικές που έχουν υιοθετηθεί από σχολικές βιβλιοθήκες της Ελλάδας και να καταδείξουμε αδυναμίες που τυχόν εντοπίζονται σε πρακτικά ζητήματα της λειτουργίας τους, όπως η υποστελέχωση τους ή οι περιορισμένες πολιτικές προσκλήσεων που πιθανόν ακολουθούν.

Στη συνέχεια, το Κεφάλαιο 3, θα εστιάσουμε στην περίπτωση των σχολικών βιβλιοθηκών που λειτουργούν σε σχολεία δεύτερης ευκαιρίας και θα αναδείξουμε τις ιδιαιτερότητές τους. Για την επίτευξη του στόχου μας θα παρουσιάσουμε αρχικά το πλαίσιο λειτουργίας των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας που λειτουργούν εντός σωφρονιστικών καταστημάτων, καθώς αυτή η ειδική κατηγορία σχολείων και βιβλιοθηκών απασχολεί την έρευνά μας. Πιο αναλυτικά, περιγράφοντας τους εκπαιδευτικούς στόχους που εξυπηρετούν τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας επικεντρώνουμε τη μελέτη μας στα σχολεία των φυλακών και αποτυπώνουμε τόσο την κείμενη νομοθεσία που διέπει τη λειτουργία τους όσο και τα ειδικά χαρακτηριστικά τους καθώς υφίστανται σε χώρους κράτησης όπου κυριαρχεί το αίσθημα εγκλεισμού στο ανθρώπινο δυναμικό τους (εκπαιδευτικοί και εκπαιδευόμενοι) και λειτουργούν υπό εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες.

Έπειτα, στο κεφάλαιο 4 παρουσιάζουμε αναλυτικά την εργασία που εκπονήσαμε για την οργάνωση της σχολικής βιβλιοθήκης στο ΣΔΕ που λειτουργεί στο Κατάστημα

Κράτησης Κέρκυρας. Συγκεκριμένα, παρουσιάζουμε το υλικό της βιβλιοθήκης, τη μεθοδολογία καταγραφής και οργάνωσής του καθώς και τη διαδικασία που ακολουθήσαμε προκειμένου η απλή συλλογή τεκμηρίων που φιλοξενούσε το ΣΔΕ να μετατραπεί σε πλήρως λειτουργική σχολική βιβλιοθήκη. Για να γίνει κατανοητός ο όγκος της εργασίας μας αλλά και οι ιδιαιτερότητες του εγχειρήματός μας δίνουμε στατιστικά στοιχεία που προέκυψαν από τη μελέτη μας και παραδείγματα των δυσκολιών που κληθήκαμε να αντιμετωπίσουμε.

Ολοκληρώνουμε την εργασία μας στο Κεφάλαιο 5 όπου αποτιμούμε τη συμβολή του έργου μας μέσω της παρουσίασης των συναγόμενων συμπερασμάτων και σκιαγραφούμε τις κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Ως σχολική βιβλιοθήκη μπορούμε να ορίσουμε τη βιβλιοθήκη, η οποία εγκαθίσταται και λειτουργεί σε σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι στην εκπαιδευτική διεργασία, ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο την μάθηση και την διδασκαλία μέσα στην αίθουσα του σχολείου. Πρωταρχικός της στόχος αφενός είναι η υποστήριξη των εκπαιδευτών στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας και αφετέρου η παροχή βοήθειας στους εκπαιδευόμενους για μελέτη καθώς και για εκπονήσεις διαφόρων εργασιών.

Το έργο της ίδρυσης και λειτουργίας των σχολικών βιβλιοθηκών ξεκίνησε το 1996 και χρηματοδοτήθηκε από εθνικούς πόρους και από το Β΄ ΚΠΣ (Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης). Οι βιβλιοθήκες αυτές δεν είναι λαϊκές ή δημοτικές, αλλά ανήκουν στη σχολική κοινότητα. Στο διάστημα 1997-2000, το Υπουργείο Παιδείας με τη χρηματοδότηση του 2ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης υλοποιεί 499 σχολικές βιβλιοθήκες στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Ζάχος, 1999).

Η επάνδρωση των 50 πρώτων σχολικών βιβλιοθηκών έγινε από βιβλιοθηκονόμους σε πειραματικό στάδιο. Υλοποιήθηκαν από το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας (ΕΙΝ) και τον Οργανισμό Σχολικών Κτιρίων (ΟΣΚ) σε συνεργασία με τον Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ). Στην πορεία στελεχώθηκαν και οι υπόλοιπες 449 με την βοήθεια των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Τα Ανώτατα - Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ-ΤΕΙ), ο ΟΣΚ, το ΕΙΝ καθώς και το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, ήταν αρμόδια για την υλοποίηση των 449 σχολικών βιβλιοθηκών. Το 2006 προστίθενται άλλες 266 σχολικές βιβλιοθήκες στη χώρα. Την εποπτεία των σχολικών βιβλιοθηκών την έχει αναλάβει το Υπουργείο Παιδείας και

Θρησκευμάτων το οποίο είναι υπεύθυνο για την ανάπτυξη και την εδραίωση του δικτύου τους σε ολόκληρη την χώρα.

Ο χώρος των σχολικών βιβλιοθηκών περιλαμβάνει τον χώρο υποδοχής - ενημέρωσης για τον δανεισμό, το αναγνωστήριο, το τμήμα υπολογιστών καθώς και το βιβλιοστάσιο. Το υλικό που παρέχεται είναι: βιβλία, περιοδικά, οπτικοακουστικό υλικό το οποίο αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την διδασκαλία, συμβάλλει στον εμπλουτισμό γνώσεων και τέλος βοηθάει στην εξοικείωση των μαθητών για την αναζήτηση και εύρεση της πληροφορίας.

2.1 Θεσμικό Πλαίσιο Λειτουργίας Σχολικών Βιβλιοθηκών

Το αίτημα της θεσμικής λειτουργίας των Σχολικών Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα προσδιορίζεται μετά το τέλος της Επανάστασης του 1821 και την ίδρυση νέου Ελληνικού κράτους (Αρβανίτη, 2008). Σύμφωνα με το βασιλικό διάταγμα της 8(20)-11-1835 του Όθωνα *«Περί συστάσεως δημοσίου βιβλιοθήκης εις έκαστον των δημοσίων σχολείων του Κράτους»* (ΒΔ. Της 8(20)-11-1835 (ΦΕΚ 20/16-12- 1835) προβλέπεται η σύσταση και κατοχύρωση της βιβλιοθήκης σε κάθε δημόσιο σχολείο. Γύρω στα μέσα του 20^{ου} αιώνα, εκδόθηκαν κάποιοι νόμοι και διατάγματα για την λειτουργία και τους κανονισμούς των σχολικών βιβλιοθηκών.

Παρατηρείται, ότι μέχρι το τέλος του 20^{ου} αιώνα η αναφορά σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων ήταν ελάχιστες αν όχι μηδαμινές. Όμως ανάμεσα σε αυτές τις νομοθετικές ρυθμίσεις που έχουν δημοσιευθεί, εντοπίζονται κάποια κοινά σημεία όσον αφορά την θέσπιση λειτουργίας των σχολικών βιβλιοθηκών:

- Η ύπαρξη διαφορετικών βιβλιοθηκών για μαθητές και δασκάλους.

- Ως υπεύθυνος της σχολικής βιβλιοθήκης ορίζεται ένας δάσκαλος από τους εκπαιδευτές του σχολείου.
- Η σύσταση επιτροπής για την κατάλληλη επιλογή των βιβλίων που θα προστεθούν στις βιβλιοθήκες και θα αγοραστούν από τον Ο.Μ.Π.

Το νομοθέτημα όμως που χρήζει υψίστης σημασίας είναι η εγκύκλιος διαταγή του Υπ.Ε.Π.Θ Γ1/1221/16.11.88 με θέμα «*Σημασία-σκοποί-οργάνωση και λειτουργία των Σχολικών Βιβλιοθηκών*». Το παραπάνω νομοθέτημα επιδεικνύει τους σκοπούς και την λειτουργία των σχολικών βιβλιοθηκών και έρχεται σε συμφωνία με τους γενικούς σκοπούς της εκπαίδευσης σύμφωνα με τον νόμο 1566/85, που δεν είναι άλλοι από την συμβολή των μαθητών ώστε να γίνουν ελεύθεροι, ανεξάρτητοι, υπεύθυνοι πολίτες, με κριτική και δημιουργική σκέψη καθώς και να καλλιεργήσουν το πνεύμα και το σώμα τους.

Σύμφωνα με το άρθρο 11 *Σχολικές βιβλιοθήκες* του Ν. 2986/2002 (ΦΕΚ 24/13-2-2002) του 2002, προτείνεται στο Υπουργείο Παιδείας η πρόσληψη 50 θέσεων ΠΕ Βιβλιοθηκονόμων και άλλων 50 θέσεων ΤΕ Βιβλιοθηκονόμων για την ομαλή και σωστά δομημένη λειτουργία σχολικών βιβλιοθηκών.

Ένα νομοθέτημα το οποίο προβλέπει την θεσμική εξέλιξη της σχολικής βιβλιοθήκης του 2003 είναι η Υπουργική Απόφαση 128800/Γ7/(Ες.Φ.11/1240), ΦΕΚ αρ.1784/τ.Β΄/2 Δεκεμβρίου 2003). Επιδεικνύει ότι το παρόν νομοθέτημα κάνει λόγο αποκλειστικά και μόνο για τις σχολικές βιβλιοθήκες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό ουσιαστικά γίνεται για να ορίσει το θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας των σχολικών βιβλιοθηκών ύστερα από την πρόσφατη εφαρμογή ανάπτυξης και λειτουργίας 499 σχολικών βιβλιοθηκών στην

δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Επιπρόσθετα, αξίζει να επισημάνουμε πως η τελευταία απόπειρα ανανέωσης του θεσμικού πλαισίου πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έγινε με την εγκύκλιο του Υ.π.Ε.Π.Θ Γ1/1221/16.11.88. Ανεξάρτητα από αυτό όμως, η πολιτεία αναγνωρίζει την χρησιμότητα των σχολικών βιβλιοθηκών και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση καθώς μέσα από αυτές ενισχύεται η φιλαναγνωσία. Τέλος, αναγνωρίζει πως η ύπαρξη σωστής λειτουργίας των Σ.Β στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση δεν υφίσταται.

Το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση όσον αφορά της σχολικές βιβλιοθήκες είναι διαφορετικό σε σύγκριση με αυτό της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η στελέχωση και λειτουργία 499 σχολικών βιβλιοθηκών, διαμοιρασμένες ισόβαθμα στα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας αποτελεί μια πρωτοπόρα διεργασία για το θέμα των σχολικών βιβλιοθηκών. Η πειραματική εφαρμογή ξεκίνησε με 50 σχολικές μονάδες. Σε αυτές τις 50 σχολικές μονάδες στελεχώθηκαν βιβλιοθηκονόμοι, ενώ στις υπόλοιπες στελεχώθηκαν εκπαιδευτικοί της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι εκπαιδεύτηκαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο ώστε να κατέχουν τις βιβλιοθηκονομικές αρχές, να χειρίζονται σωστά τα βιβλιοθηκονομικά πρότυπα και την χρήση υπολογιστών. Συνάμα, στα πλαίσια λειτουργίας τους οι σχολικές βιβλιοθήκες διεξάγουν διάφορες δράσεις όπως: εκθέσεις βιβλίων, θεατρικές παραστάσεις, αφιερώματα.

Αναμφισβήτητα η ύπαρξη και η λειτουργία της σχολικής βιβλιοθήκης καθίσταται απαραίτητη καθώς συμβάλλει στην αποκόμιση γνώσεων και πληροφοριών, θεωρείται μέσο ψυχαγωγίας και τέλος ενθαρρύνει την διδασκαλία αναπτύσσοντας με αυτό τον τρόπο την κριτική σκέψη του μαθητή. Όμως ανεξάρτητα από την

χρησιμότητα που έχει στην εκπαιδευτική διαδικασία, αποτελεί ακόμα και τώρα ζητούμενο κυρίως στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. (Σαΐτης & Σαΐτης, 2002, Γερμανός, 2006, Αρβανίτη, 2006 & 2008).

2.2 Δίκτυο Σχολικών Βιβλιοθηκών

Σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση Φ.14/22511/Δ1/09-02-2018 (ΦΕΚ Β'688/28-02-2018), αποφασίστηκε για πρώτη φορά η ίδρυση Δικτύου Σχολικών Βιβλιοθηκών Δημόσιων Δημοτικών Σχολείων². Με την ίδρυση του δικτύου εντάχθηκαν οι πρώτες 913 σχολικές μονάδες. Απαραίτητη προϋπόθεση για να ενσωματωθεί κάθε σχολική βιβλιοθήκη στο δίκτυο, αποτελεί η βιβλιοθήκη αυτή να βρίσκεται σε δικό της αυτόνομο χώρο. Τα κριτήρια που θέτει το Υπουργείο Παιδείας για την ένταξη της είναι δυο: Πρώτον, το μέγεθος της επιφάνειας όπου στεγάζεται η σχολική βιβλιοθήκη και δεύτερον οι τρόποι αξιοποίησης της όπως για παράδειγμα ο χώρος δανεισμού και ο χώρος ανάγνωσης. Από τα κριτήρια αυτά δημιουργούνται δυο ομάδες. Η πρώτη ομάδα αφορά τις βιβλιοθήκες με χώρο από 12 έως 24 τ.μ. και η δεύτερη ομάδα με χώρο από 25 τ.μ. και πάνω.

Σκοπός λειτουργίας του συστήματος δικτύου σχολικών βιβλιοθηκών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι η καθιέρωση ενιαίας ανάπτυξης, λειτουργίας και οργάνωσης των σχολικών βιβλιοθηκών καθώς και η αποτελεσματική ένταξη της στην εκπαιδευτική διεργασία. Οι στόχοι που προκύπτουν από τα παραπάνω είναι:

- 1) η μάθηση να αντιμετωπίζεται ως αναγκαίο 'εργαλείο' για την αποτελεσματική διεκπαιρέωση της στην εκπαιδευτική διαδικασία
- 2) η σχολική βιβλιοθήκη να

² <https://edu.klimaka.gr/sxoleia/dimotiko/1815-bibliothikes-sta-dhmotika-sxoleia>

αποτελεί βασικό αν όχι απαραίτητο αγαθό για την σταδιακή ενσωμάτωση της στην Δια Βίου Μάθηση και στην εκπαίδευση 3) η αξιόπιστη αντιμετώπιση θεμάτων που έχουν να κάνουν με την ίδρυση, οργάνωση και στελέχωση των Σχολικών Βιβλιοθηκών στα δημοτικά σχολεία και 4) η καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας.

Κάθε σχολική μονάδα που ενσωματώνεται στο Δίκτυο Σχολικών Βιβλιοθηκών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ορίζει ως αρμόδιο της σχολικής βιβλιοθήκης έναν ή μια εκπαιδευτικό στην αρχή κάθε σχολικού έτους. Η απόφαση αυτή υλοποιείται από τον Σύλλογο των Διδασκόντων. Ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας αποφασίζεται από τον υπεύθυνο της βιβλιοθήκης σε συνεργασία με τον σύλλογο των διδασκόντων. Επιπρόσθετα, οι προαναφερθέντες είναι υπεύθυνοι και για την απόκτηση, την πρόσκτηση, την απογραφή, την καταγραφή και την απόσυρση του υλικού. Για να έχουν την δυνατότητα οι μαθητές να δανειστούν βιβλία και διάφορα τεκμήρια χρειάζεται η έκδοση της κάρτας μέλους. Η βιβλιοθήκη παραμένει ανοιχτή για τρεις ώρες την εβδομάδα όμως υπάρχει η δυνατότητα επίσκεψης και εκτός των ωρών που έχουν καθοριστεί προκειμένου οι εκπαιδευτικοί μαζί με τους εκπαιδευόμενους να αναζητήσουν υλικό στα πλαίσια διεξαγωγής του μαθήματος τους.

Αναφορικά με τον χώρο που στεγάζεται η βιβλιοθήκη, επιλέγεται ο πλέον κατάλληλος, ο οποίος περιέχει θέρμανση, καλό φωτισμό, φυσικό εξαερισμό, ασφαλή πρόσβαση των χρηστών στον χώρο, φορητά μέσα πυροπροστασίας και τέλος ειδική ράμπα για την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία (ΑμεΑ).

Το Υπουργείο Παιδείας σε σχετική ανακοίνωση του, ανέφερε πως η λειτουργία του Δικτύου Σχολικών βιβλιοθηκών αποτελεί ορόσημο στην ιστορία της εκπαίδευσης,

καθώς με αυτό τον τρόπο αποκαθίσταται ένα έλλειμα δεκαετιών που δεν είναι άλλο από την δυσκολία ένταξης τους στην εξέλιξη της τεχνολογίας, της επιστήμης και της τέχνης. Έτσι λοιπόν, δύναται η ευκαιρία ενσωμάτωσης με ευρύτερα δίκτυα βιβλιοθηκών καθώς και ευκαιρία σύνδεσης με άλλες Ακαδημαϊκές και Δημοτικές Βιβλιοθήκες.

2.3 Ο Ρόλος των Σχολικών Βιβλιοθηκών στην Εκπαιδευτική Διαδικασία και τον Πληροφοριακό Γραμματισμό

Αναμφίβολα, η Σχολική Βιβλιοθήκη διαδραματίζει καίριο ρόλο στην Εκπαιδευτική Διαδικασία και στον Πληροφοριακό Γραμματισμό. Όπως αναφέραμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Προσφέρει ένα κατάλληλο περιβάλλον για μάθηση, πληροφόρηση και ψυχαγωγία. Συνδράμει στον εμπλουτισμό γνώσεων των μαθητών αλλά αποτελεί και μέσο διευκόλυνσης των εκπαιδευτών.

Συχνά οι μαθητές καταφεύγουν στον χώρο της βιβλιοθήκης για να αναζητήσουν κάποια συγκεκριμένη πληροφορία, να μελετήσουν από το υλικό που παρέχεται στην βιβλιοθήκη, αλλά ακόμα και να διαβάσουν ένα βιβλίο της προτίμησης τους για λόγους ευχαρίστησης. Ακόμα και όταν ο εκπαιδευόμενος διαβάζει ένα εξωσχολικό βιβλίο, η ανάγνωση αυτή του εκμαιεύει διάφορα ερωτήματα και έτσι καταφεύγει σε άλλες πηγές και σε άλλα βιβλία ώστε να βρει την απάντηση. Συνάμα, όταν ανατεθεί στον μαθητή να πραγματοποιήσει μια έρευνα στα πλαίσια του μαθήματος του, αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μπει σε μια διαδικασία αναζήτησης, η οποία μπορεί να τον οδηγήσει σε επιμέρους ερωτήματα, όπου με αυτόν τον τρόπο η απάντηση τους να του προσφέρει αίσθημα ικανοποίησης και σιγουριάς. Η επαφή του χρήστη με το

βιβλίο συνδυάζει τις περισσότερες φορές και την μάθηση και την πληροφόρηση αλλά και την ευχαρίστηση.

Σύμφωνα με την (IFLA/UNESCO, 1999) στόχος της σχολικής βιβλιοθήκης είναι: Αρχικά, να ενισχύεται και να καλλιεργείται ενδόμυχα η φιλιαναγνωσία, να υλοποιούνται οι εκπαιδευτικοί στόχοι που έχουν τεθεί μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας, να υπάρχει επιτυχής συνεργασία των μαθητών με τους καθηγητές και τους γονείς ώστε να πραγματοποιούνται οι στόχοι του σχολείου και τέλος να δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση της πνευματικής ελευθερίας καθώς μέσα από την αναζήτηση και εύρεση πληροφοριών καλλιεργούνται υπεύθυνοι πολίτες οι οποίοι ενσωματώνονται στην δημοκρατία.

Ακολούθως, παρουσιάζουμε ένα μανιφέστο των σχολικών βιβλιοθηκών το οποίο δημοσιεύθηκε από το τμήμα Σχολικών Βιβλιοθηκών και Πληροφοριακών Κέντρων της IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) στο οποίο εξηγείται η αναγκαιότητα της σχολικής βιβλιοθήκης στην εκπαίδευση, στην παροχή πληροφοριών και στην κοινωνική και πνευματική ανάπτυξη. Το μανιφέστο αυτό (IFLA/UNESCO, 1999), αναφέρει πως:

Κάθε σχολική βιβλιοθήκη παρέχει ποικίλα μέσα όπως βιβλία, τεκμήρια και άλλα υλικά, τα οποία βελτιώνουν την κριτική σκέψη του μαθητή, καθώς και τον βοηθούν ώστε να γίνει κατάλληλος χρήστης της πληροφορίας. Επιπρόσθετα, με την αρωγή του βιβλιοθηκονόμου ή ακόμα και του προσωπικού που εργάζεται στην βιβλιοθήκη, κατορθώνει να φθάσει σε ένα υψηλό επίπεδο μάθησης, εκπαίδευσης και μόρφωσης. Τονίζει ακόμα πως η βιβλιοθήκη για να υποστηρίξει τον ρόλο της, δεν πρέπει να κάνει διακρίσεις αλλά να αντιμετωπίζει ισάξια όλα τα μέλη της σχολικής

κοινότητας. Τέλος, όσοι δεν έχουν την δυνατότητα να χρησιμοποιούν το συμβατικό υλικό της, να παρέχονται ειδικές υπηρεσίες και ειδικό υλικό για την πρόσβαση τους. Συμπεραίνοντας από τα παραπάνω κατανοούμε τον πολλαπλό και τόσο απαραίτητο ρόλο που διαδραματίζει η σχολική βιβλιοθήκη στον Πληροφοριακό Γραμματισμό και στην Εκπαιδευτική Διεργασία.

2.4 Καλές Πρακτικές στη Λειτουργία Σχολικών Βιβλιοθηκών

Σε αυτό το σημείο, θα παρουσιάσουμε σχολικές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα που λειτουργούν οργανωμένα και με τον κατάλληλο δυνατό τρόπο. Ας ξεκινήσουμε λοιπόν με την *σχολική βιβλιοθήκη* στην πόλη της Έδεσσας. Ιδρύθηκε το 2001 και στεγάζεται σε δικό της αυτόνομο χώρο. Διαθέτει αναγνωστήριο, έχει δυο Η/Υ, και φωτοτυπικό. Ο χώρος επίσης διαθέτει κλιματισμό. Τα βιβλία της βιβλιοθήκης βρίσκονται σε χρωματιστές προθήκες. Το σύνολο του υλικού της συλλογής της φθάνει στα 1.400 τεκμήρια και είναι ταξινομημένα με το δεκαδικό σύστημα ταξινόμησης (Dewey). Η βιβλιοθήκη λειτουργεί καθημερινά ως δανειστική με μεγαλύτερη προτίμηση στα λογοτεχνικά βιβλία, μυθιστορήματα κ.α. Είναι ένας καλαίσθητος χώρος και χαρακτηρίζεται ξεχωριστός σε σύγκριση με τις κοινές αίθουσες διδασκαλίας. Ως υπεύθυνος της βιβλιοθήκης έχει ορισθεί ένας εκπαιδευτικός του σχολείου ο οποίος εκτελεί χρέη «βιβλιοθηκονόμου» τα τελευταία έξι χρόνια. Κάθε χρόνο διοργανώνονται διάφορες εκδηλώσεις έτσι ώστε να έρθει σε επαφή ο μαθητής με το βιβλίο. Τέτοιες εκδηλώσεις είναι: η πρόσκληση συγγραφέων, εκθέσεις παιδικού βιβλίου καθώς και διοργάνωση ενδοσχολικών αγώνων σκάκι εντός του χώρου της βιβλιοθήκης. (Λιάζος, 2008).

Στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Χαλανδρίου ή αλλιώς Λίτσειο³ υπάρχει μια ανοικτή βιβλιοθήκη, που στην είσοδο του κτιρίου δεν έχει πόρτες και οι εκπαιδευόμενοι έχουν καθημερινή πρόσβαση στον χώρο. Υλοποιούνται διάφορες δράσεις με στόχο την καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας στους μαθητές. Μια από αυτές τις δράσεις είναι: οι ομαδικές αφηγήσεις ιστοριών από μεγαλύτερους μαθητές στους μικρότερους με ταυτόχρονη προβολή ψηφιοποιημένου βιβλίου με προτζέκτορα. Με αυτό τον τρόπο λοιπόν οι μικρότεροι μαθητές έχουν την δυνατότητα να απολαμβάνουν την αφήγηση των μεγαλύτερων και οι μεγαλύτεροι μέσω της ανάγνωσης εξοικειώνονται και βελτιώνουν τον λόγο τους.

Εν συνεχεία, αξίζει να αναφερθούμε στις πρώτες σχολικές βιβλιοθήκες που λειτούργησαν στον ελλαδικό χώρο:

Βιβλιοθήκη Σχολής Κοζάνης: Ιδρύεται το 1668 και ήταν από τις λίγες στην Ελλάδα που δημιουργήθηκε από τους Κοζανίτες πάροικους, λόγιους και εμπόρους. Το 1813 χτίζεται στο κέντρο της πόλης ένα κτίριο το οποίο στεγάζει την βιβλιοθήκη και δίπλα από αυτό χτίζεται ένα άλλο κτίριο που ονομάστηκε «Οίκος Βελτιώσεως». Στο κτίριο αυτό υπάρχουν όλα τα βιβλία της βιβλιοθήκης. Αργότερα όμως το 1923 που λειτούργησε η Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη⁴, όλη η συλλογή της βιβλιοθήκης μεταφέρθηκε εκεί. (Στεργιοπούλου, 2013).

Βιβλιοθήκη Ζαγοράς: Δημιουργήθηκε χάρη στη δωρεά του Ιωάννη Πρίγκου ο οποίος δώρισε την προσωπική του συλλογή. Επειδή δεν υπήρχε χώρος ούτε για την ίδρυση του σχολείου ούτε για την βιβλιοθήκη, ανέλαβε με προσωπικά του έξοδα την

³ <https://www.infokids.gr/oi-sxolikes-vivliothikes-mporoun-na-al/>

⁴ http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=704

δημιουργία τους το 1762-1777. Η βιβλιοθήκη απέκτησε και άλλα βιβλία από δωρεές Ελλήνων παροικιών και η συλλογή έφθασε στα 1000 βιβλία. Στην πορεία μετεξελίχθηκε στην Δημόσια Βιβλιοθήκη Ζαγοράς⁵. (Σίτας, 2001)

*Βιβλιοθήκη της Δημητσάνας*⁶: Ιδρύθηκε από τον Γεώργιο Γούνα ο οποίος ήταν ο πρώτος δάσκαλος μαζί με τον Ασημάκη Λεονάρδο στο σχολείο της Δημητσάνας το 1764. Με δική τους περιουσία αλλά και την βοήθεια των Ελλήνων του εξωτερικού ίδρυσαν το σχολείο όπου οι μαθητές ανέρχονταν στους 300. Τα βιβλία που υπήρχαν στο σχολείο της Μονής Φιλοσόφου (μιας κι εκεί λειτουργούσε αρχικά το σχολείο), μεταφέρθηκαν στο σχολείο της Δημητσάνας κι έτσι η βιβλιοθήκη είχε στην κατοχή της 5000 βιβλία. (Σίτας, 2001).

Βιβλιοθήκη Χίου: Το έτος ίδρυσης της υπολογίζεται γύρω στο 1792, το οποίο αποτελεί παράρτημα της Μεγάλης Σχολής της Χίου. Τα πρώτα βιβλία που διέθετε η βιβλιοθήκη προέρχονται από την προσωπική βιβλιοθήκη του Αδαμάντιου Κοραή. Το σύνολο των βιβλίων πριν το 1822 φθάνει στους 20.000 τόμους. Λειτουργήσε και ως Σχολική και ως Δημόσια. Το 1928 έλαβε και το επίσημο όνομα της «Δημόσια Βιβλιοθήκη Χίου Κοραή⁷» (Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Χίου Κοραή, 2008).

Βιβλιοθήκη Ζωσιμαίας Σχολής: Η Ζωσιμαία βιβλιοθήκη και η Σχολή ιδρύθηκαν από τους αδερφούς Ζωσιμάδες το 1828. Ο Ν. Ζωσιμάς, κατανοώντας την ανάγκη ύπαρξης της βιβλιοθήκης στο σχολείο, ανέφερε σε ειδική μνεία στην διαθήκη του,

⁵<https://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/12858/Sitas-Zagora.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

⁶ <http://eprints.rclis.org/7165/1/Sitas-Dimitsana.pdf>

⁷ <https://www.koraeslibrary.gr/>

να παρέχονται τα αναγκαία βιβλία καθώς και όργανα μάθησης σε φτωχούς μαθητές. Έτσι λοιπόν το 1938 η βιβλιοθήκη αυτή μαζί με τη Βιβλιοθήκη της Ορθοδόξου Ελληνικής Κοινότητας, μετατράπηκε σε ανεξάρτητη Βιβλιοθήκη σύμφωνα με τον Αναγκαστικό Νόμο 1161/1938. Από το 1987 λοιπόν, λειτουργεί ως «Ζωσιμαία Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ιωαννίνων⁸» (Ζωσιμαία Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Ιωαννίνων, 2012).

Βιβλιοθήκη του Γυμνασίου Ναυπλίου: Η λειτουργία της ξεκίνησε το 1834. Η βιβλιοθήκη αυτή, έχει πάρει βιβλία από την «Αποθήκη βιβλίων» του ορφανοτροφείου της Αίγινας, 171 τόμους. Επιπλέον, κάποια από τα κοσμικά βιβλία της Μονής Κατεκρυμμένης του Άργους, περίπου 174 βιβλία στάλθηκαν στη βιβλιοθήκη του Ναυπλίου. Όσα από αυτά τα βιβλία έχουν σωθεί, βρίσκονται πλέον στην Δημόσια Βιβλιοθήκη Παλαμήδης στο Ναύπλιο. (Σκλαβενίτης, 1995, σ.32-56).

⁸ http://www.oasispublications.gr/content/zosimaia_vivliothiki_Ioanninwn_koitida_politismou_sto_kentro_ths_polis

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΧΟΛΕΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ ΣΕ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ⁹) είναι δημόσια σχολεία που απευθύνονται σε πολίτες από 18 ετών και άνω, οι οποίοι δεν έχουν ολοκληρώσει την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση τους. Μέσω της φοίτησης στα ΣΔΕ οι πολίτες έχουν την δυνατότητα να αποκτήσουν τίτλο ισότιμο με το απολυτήριο Γυμνασίου (ΝΟΜΟΣ 2525 ΦΕΚ Α' 188/23.9.1997, άρθρο 5,) εστιάζοντας περισσότερο στην ανάδειξη των προσόντων και στην αξιοποίηση των δεξιοτήτων τους. Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ελληνικό Δημόσιο. Το πρόγραμμα σπουδών τους είναι ευέλικτο και χωρίς αυστηρούς περιορισμούς, αφού σκοπό έχει την απόκτηση γνώσεων, που συμβάλλουν στην κοινωνική και οικονομική ανέλιξη τους καθώς και στην ενίσχυση αυτοεκτίμησης των εκπαιδευομένων.

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας σωφρονιστικών ιδρυμάτων θεσμοθετούνται με το Ν 2525/1997 ως ένα ευέλικτο πρόγραμμα εκπαίδευσης των ενηλίκων εντός του χώρου της φυλακής, που δίνει την δυνατότητα στους κρατούμενους που παρεκκλίνουν από το εκπαιδευτικό σύστημα, να συνεχίσουν και να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους, σε διάστημα δύο ετών. Μετά το πέρας της εκπαίδευσής τους, έχουν την δυνατότητα να αποκτήσουν τίτλο ισότιμο με το απολυτήριο γυμνασίου.

Η Γενική Γραμματεία Δία Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς (πρώην Γενική Γραμματεία Εκπαίδευση Ενηλίκων, και ακόμη παλαιότερα Γενική Γραμματεία

⁹ <https://edu.klimaka.gr/sxoleia/sde>

Λαϊκής Επιμόρφωσης, σε συνεργασία με το Υπουργείο Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, υλοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα στις φυλακές από το 1985. Τέτοια προγράμματα είναι: προγράμματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης κρατουμένων καθώς και σεμινάρια επιμόρφωσης εκπαιδευτών που διδάσκουν σε κρατούμενους. Ως το 2003 οι προσπάθειες για την εκπαίδευση των κρατουμένων αντιμετώπιζαν δυσκολίες και γίνονταν από τη Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, τις Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμόρφωσης καθώς και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Σήμερα, σε όλη τη χώρα λειτουργούν 68 Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας από τα οποία τα 12 μέσα σε Καταστήματα Κράτησης και 23 τμήματα εκτός έδρας. Όλα αυτά τα προγράμματα λοιπόν, επικεντρώνονται στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και στην απόκτηση διαφόρων προσόντων και έχουν ως στόχο την κατάκτηση βασικών γνώσεων και κοινωνικών δεξιοτήτων.

Στις ενότητες που ακολουθούν, θα αναπτύξουμε το Θεσμικό Πλαίσιο Λειτουργίας των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, θα δώσουμε συγκεκριμένα παραδείγματα των ΣΔΕ που λειτουργούν σε καταστήματα κράτησης, δίνοντας έμφαση στους στόχους που εξυπηρετούν και στις ιδιαιτερότητες που αφορούν τις λειτουργίες τους. Τέλος θα παρουσιάσουμε τις βιβλιοθήκες που λειτουργούν σε καταστήματα κράτησης, τονίζοντας τον εκπαιδευτικό τους ρόλο και παραθέτοντας μελέτες που έχουν διενεργηθεί σε διεθνές και εθνικό επίπεδο αναφορικά με το καθεστώς λειτουργίας των σχολικών βιβλιοθηκών σε καταστήματα κράτησης.

3.1 Θεσμικό Πλαίσιο Λειτουργίας Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας

Η λειτουργία των ΣΔΕ περιλαμβάνεται στις προτάσεις κατάρτισης και εκπαίδευσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που διατυπώθηκαν το 1995 στο Λευκό Βιβλίο, οι οποίες

είχαν ως στόχο την αντιμετώπιση του εκπαιδευτικού και κοινωνικού αποκλεισμού των πολιτών που λοξοδρομούν από την βασική εκπαίδευση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1996). Το Θεσμικό Πλαίσιο των ΣΔΕ στην Ελλάδα, κατοχυρώνεται το 1997 (Ν 2525/1997, άρθρο 5, ΦΕΚ 188/23-9-1997, τ. Α'). Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την λειτουργία τους, στο άρθρο 5 του Νόμου 2525/1997 προβλέπονται τα ακόλουθα:

Η εκπαίδευση σε ΣΔΕ ατόμων από 18 και άνω, χωρίς να υπάρχει περιορισμός ορίου ηλικίας.

1. Η εφαρμογή ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων
2. Η χορήγηση απολυτήριου γυμνασίου στους αποφοίτους
3. Η ίδρυση ΣΔΕ από το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ) σε συνεργασία με τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)
4. Η φοίτηση να είναι ταχύρρυθμη

Τα έτη 2000 - 2003, λειτούργησαν σε πειραματικό στάδιο πέντε ΣΔΕ, μέσω ενός προγράμματος χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση από εξειδικευμένους επιστήμονες. Η πειραματική φάση ολοκληρώθηκε με την Υπουργική Απόφαση 2373/2003 (ΦΕΚ 1003/22-8-2003, τεύχος Β'). Η λειτουργία των ΣΔΕ εμπεριέχει δυο όψεις. Από την μια πλευρά παρουσιάζονται ως σχολεία τυπικής εκπαίδευσης που παρέχουν στους αποφοίτους απολυτήριο γυμνασίου και από την άλλη πλευρά παρουσιάζονται ως δομές εκπαίδευσης και μάθησης των ενηλίκων που έχουν ως αποτέλεσμα την διεύρυνση μιας πρωτοπόρας και εναλλακτικής σχολικής κουλτούρας σε αυτά, που θεσμοθετήθηκε στα ιδιαίτερα γνωρίσματα τους. Αυτά τα γνωρίσματα συνδέονται με το πρωτοπόρο αρχικό θεσμικό πλαίσιο των ΣΔΕ.

Πρόσφατη μελέτη έδειξε (Ανάγνου, 2011) πως ο θεσμός των ΣΔΕ στην περίοδο 2004-2007, παρά τον δεκαπλασιασμό τους (από 5 ΣΔΕ το σχολικό έτος 2002-2003, σε 48 σχολεία το 2006-2007) εξακολούθησε να ισχύει κατά την περίοδο της πιλοτικής φάσης.

Παρόλα αυτά, με την Υ.Α 260/2008 (ΦΕΚ 34/16-1-2008, τεύχος Β΄) καθώς και με την Υ.Α 5935/2014 (ΦΕΚ 1861/8-7-2014 τεύχος Β΄), το θεσμικό πλαίσιο της λειτουργίας των ΣΔΕ άλλαξε κι έτσι το ζήτημα της διατήρησης ή τροποποίησης των γνωρισμάτων τους τέθηκε θέμα προς συζήτηση. Βασική προϋπόθεση της οργάνωσης και της λειτουργίας των ΣΔΕ στην διάρκεια του πειραματικού σταδίου ήταν οι επιμορφωτικές συναντήσεις με την συστηματική εξωτερική διαμορφωτική αξιολόγηση των ΣΔΕ. Μια μελέτη έδειξε (Βεργίδης, 2003β) ότι από τις επιμορφωτικές συναντήσεις προέκυψε η εκπόνηση του προγράμματος των ΣΔΕ, όπου τονίστηκε η σπουδαιότητα των δραστηριοτήτων ανάπτυξης, εμπύχωσης και ενεργητικής εμπλοκής των εκπαιδευομένων.

Τον Ιούλιο του 2014, με τη Υ. Α. 5953/2014, δημοσιεύεται ένας νέος κανονισμός λειτουργίας των ΣΔΕ. Οι αλλαγές που καθιερώθηκαν είναι: i) θεσμοθετείται η Επιτροπή παρακολούθησης και στήριξης του Εκπαιδευτικού Έργου των ΣΔΕ, στην οποία παίρνουν μέρος οι Παιδαγωγικοί Σύμβουλοι (άρθρο 6Δ1), οι οποίοι παρουσιάζουν διάφορες προτάσεις στον διευθυντή και στον σύλλογο των διδασκόντων του ΣΔΕ ii) Ο σύλλογος διδασκόντων, συνεδριάζει ύστερα από πρόσκληση του διευθυντή και βοηθάει στις εκπαιδευτικές κατευθύνσεις που πρέπει να έχουν τα ΣΔΕ για την εύρυθμη λειτουργία και οργάνωση τους.

Το θεσμικό πλαίσιο των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας στα σωφρονιστικά ιδρύματα,

ορίζει πως ο περιορισμός του κρατούμενου αφορά μόνο τον εγκλεισμό του εντός των φυλακών και όχι στην κατάκτηση και προάσπιση των δικαιωμάτων του. Το σύνταγμα και ο Σωφρονιστικός Κώδικας (ν.2776/1999) θεσμοθετούν το δικαίωμα της εκπαίδευσης των κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης με συστάσεις προς τα κράτη μέλη της Ε.Ε , προωθεί μια συγκεκριμένη στρατηγική εκπαίδευσης των κρατουμένων. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις αρχές του συντάγματος (άρθ.16 & 4) υποστηρίζει πως η εκπαίδευση των φυλακών θεσμικά είναι ίδια με αυτή της εκπαίδευσης των ελεύθερων πολιτών. Η μόνη διαφορά είναι ο τρόπος που ασκείται εντός και εκτός του χώρου των φυλακών. Ο Σωφρονιστικός κώδικας με τα άρθρα 34 και 35 πιστοποιεί πως η εκπαίδευση των κρατουμένων έχει ως στόχο στην απόκτηση της εκπαίδευσης όλων των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης (άρθρο 35, 1), και ότι οι τίτλοι σπουδών είναι ισότιμοι με αυτούς εκτός της φυλακής. Βαρυσήμαντο αποτελεί το γεγονός πως η συμμετοχή των κρατουμένων στο ΣΔΕ μειώνει την ποινή της φυλάκισης τους με την προϋπόθεση να ολοκληρώσει την τρίμηνη εκπαίδευση τους (άρθρο 35, 8 σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του άρθρου 46).

Σε περίπτωση μεταγωγής ή πειθαρχικής ποινής των κρατουμένων δεν σταματά η εκπαίδευση τους, αν βέβαια είναι εφικτό. Η παρακολούθηση των μαθημάτων στους κρατούμενους υλοποιείται με εκπαιδευτική άδεια με συγκεκριμένες προϋποθέσεις (άρθρο 58). Η στρατηγική για την εκπαίδευση στις φυλακές πραγματοποιείται από το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Η Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης, κάνει ιδιαίτερη αναφορά στις ανάγκες που έχουν οι κρατούμενοι στην εκπαίδευση καθώς και στο δικαίωμα συμμετοχής

τους στο σχολείο. Τέλος, θεωρεί πως τα εκπαιδευτικά προγράμματα στα ΣΔΕ των σωφρονιστικών ιδρυμάτων θα πρέπει να είναι ίδια με αυτά των κοινοτήτων, έτσι ώστε να έχουν την δυνατότητα, μετά το πέρας της κράτησης τους να συνεχίσουν την εκπαιδευτική τους πορεία.

3.2 Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας σε Σωφρονιστικά Καταστήματα

Στόχος των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας που λειτουργούν σε καταστήματα κράτησης είναι να συντελέσουν στην καταπολέμηση των κοινωνικών διαφορών και ανισοτήτων. Επίσης σκοπός τους είναι η εκπαιδευτική ολοκλήρωση των κρατούμενων, η επαφή τους με την εκπαίδευση, η αποκόμιση θετικών σκέψεων για το εκπαιδευτικό σύστημα και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων. Η εκπαίδευση συμβάλλει στη βελτίωση της αυτοεκτίμησης των κρατούμενων και των σχέσεων τους με τον οικογενειακό τους περίγυρο, στην διατήρηση της ψυχικής ευημερίας και στην αποδοχή και ένταξη τους σε κοινωνικό και επαγγελματικό επίπεδο.

Με την εκπαίδευση αρχικά επιχειρείται: η ελάττωση των επιπτώσεων του εγκλεισμού και η παραγωγική διαχείριση του «νεκρού» χρόνου, ενώ παράλληλα διεξάγεται η επίτευξη τυπικών προσόντων καθώς και η επίτευξη βασικών και κοινωνικών δεξιοτήτων. Μέσω της εκπαίδευσης καλλιεργείται η υπευθυνότητα και η ικανότητα των ατόμων να θέτουν στόχους και να διαχειρίζονται τα προβλήματα τους αλλά και η απόκτηση κοινωνικής εμπειρίας και βαθμιαίας προετοιμασίας για τη ζωή εκτός των τειχών. Τέλος, οι προοπτικές απασχόλησης ενισχύονται σημαντικά.

Η εκπαίδευση, η εργασία, η ψυχαγωγία, η επαγγελματική κατάρτιση καθώς και η συμμετοχή σε διάφορες δράσεις, με προϋπόθεση την ύπαρξη καλού κλίματος

ανάμεσα στους συμμετέχοντες, την οργάνωση και συνέπεια χωρίς καταναγκαστικές προτροπές, βοηθούν στην αναπτέρωση της ψυχαγωγίας του φυλακισμένου, όντας κλεισμένος σε ένα κελί. Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων που μπορεί ο έγκλειστος είτε να αποκτήσει είτε να βελτιώσει μέσα από την εκπαίδευση, συμβάλλουν στην καλύτερη ποιότητα ζωής εντός και εκτός των φυλακών. Η κοινωνική επανένταξη είναι ακόμα μια στόχευση του εκπαιδευτικού συστήματος εφόσον αυξάνει την πιθανότητα ανεύρεσης εργασίας μετά την αποφυλάκισή του (Dawn, Drapkin, Layton Mackenzie & Hickman, 2000). Τέλος, ένας σημαντικός στόχος της εκπαιδευτικής διεργασίας είναι ο περιορισμός της εγκληματικότητας. Έρευνες έχουν δείξει ότι κρατούμενοι που δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική τους εκπαίδευση τείνουν να υποτροπιάζουν και να περιπλανιούνται από την κοινότητα στην φυλακή και το αντίστροφο, σε σύγκριση με τους έγκλειστους οι οποίοι κατέχουν ή διδάσκονται την βασική εκπαίδευση εντός του σχολείου των φυλακών (Bazos & Hausman, 2004). Κανένα πρόγραμμα σωφρονιστικής μεταρρύθμισης δεν μπορεί να είναι αποτελεσματικό χωρίς την εκπαίδευση και την κατάρτιση του έγκλειστου πληθυσμού (Δημητρούλη, Θεμελή & Ρηγούτσου, 2008, 2011, 2012).

3.3. Βιβλιοθήκες σε Σωφρονιστικά Καταστήματα

Η σπουδαιότητα της ομαλής και σωστά δομημένης λειτουργίας των βιβλιοθηκών στα καταστήματα κράτησης, έγκειται στην θέσπιση σχετικών νόμων ή ακόμα και στην έκδοση συγκεκριμένων οδηγιών από διεθνείς φορείς, που παίζουν καθοριστικό ρόλο στο κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο. Στο εξωτερικό, έχουν θεσπιστεί νομοθεσίες οι οποίες προσδιορίζουν την ύπαρξη, την λεπτομερή λειτουργία των βιβλιοθηκών στα σωφρονιστικά ιδρύματα, καθώς και τον ρόλο που διαδραματίζουν ως φορείς της εκπαίδευσης. Στην συνέχεια παρουσιάζονται εν συντομία κάποιες

χώρες, οι οποίες έχουν προβεί στη θέσπιση σχετικής νομοθεσίας για την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία των βιβλιοθηκών στα καταστήματα κράτησης, αλλά και κάποιες προτάσεις και οδηγίες, οι οποίες καταγράφηκαν από συλλογικά όργανα της επιστήμης της πληροφόρησης.

Ξεκινώντας από την Αγγλία, στο διάταγμα υπ' αριθμόν 4205 *Prison Service Order 4205*) και πιο συγκεκριμένα στον Κανόνα 33 (*Rule 33*) για την εκπαιδευτική διαδικασία των κρατουμένων, παρουσιάζεται η λειτουργία της βιβλιοθήκης στον χώρο των σωφρονιστικών ιδρυμάτων: «μία βιβλιοθήκη πρέπει να παραχωρείται σε κάθε φυλακή και, υπό τις οδηγίες της Γραμματείας της Πολιτείας, πρέπει να επιτρέπεται σε κάθε φυλακισμένο να έχει βιβλία από βιβλιοθήκη και να τα ανταλλάσσει», όπως αναφέρει η Lara (2010). Επιπλέον, στην τροποποιημένη Οδηγία από το Υπουργείο Δικαιοσύνης του Ηνωμένου Βασιλείου εξιστορείται η λειτουργία των βιβλιοθηκών σε σωφρονιστικά ιδρύματα της Αγγλίας καθώς και της Ουαλίας (*The Prison Library Service, 2012*). Συγκεκριμένα, στην υποπαράγραφο 1.3 επισημαίνεται ότι «οι βιβλιοθήκες των φυλακών στην Αγγλία και την Ουαλία συνήθως παρέχονται μέσω της τοπικής Αρχής της Δημόσια Βιβλιοθήκης ή απευθείας από τη διοίκηση (του σωφρονιστικού ιδρύματος)».

Στην συνέχεια της επόμενης παραγράφου 1.4 ο νομοθέτης, περιγράφοντας πως: «μέρος του σκοπού της βιβλιοθήκης σε φυλακή είναι να υποστηρίξει την επανένταξη των κρατουμένων. Εστιάζει στη βελτίωση του αλφαριθμητισμού και την εξάλειψη άλλων εμποδίων για την αποτελεσματική επανένταξη, ενώ βοηθά τους κρατούμενους για μια πιο ομαλή μετάβαση από την επιτήρηση, στην κοινωνία».

Το νομοθέτημα του σωφρονιστικού συστήματος στην Ιταλία, με τίτλο ***Ρύθμιση του σωφρονιστικού συστήματος και των μέτρων περιορισμού της ελευθερίας*** αναλύει την λειτουργία, το δικαίωμα πρόσβασης καθώς και τον τρόπο διαχείρισης της βιβλιοθήκης (Costanzo, 2003). Πρώτα απ' όλα, ισχυρίζεται πως «η διεύθυνση του ιδρύματος πρέπει να παρέχει σε όλους τους κρατούμενους εύκολη πρόσβαση σε έγγραφα (documents) της βιβλιοθήκης της φυλακής και τη δυνατότητα να διαβάζουν έγγραφα οποιασδήποτε άλλης βιβλιοθήκης ή δημόσιου ιδρύματος που λειτουργεί στην ίδια περιοχή με το ίδρυμα», ενώ, στην πορεία επικεντρώνεται σε θέματα πρόσκτησης και πρόσβασης, πως «η επιλογή των βιβλίων και των περιοδικών πρέπει να γίνεται με σεβασμό στον πολιτισμικό πλουραλισμό της κοινωνίας».

Από άποψης καλών πρακτικών και διάταξης, απαραίτητη είναι η αναφορά στο Εγχειρίδιο¹⁰ Πολιτικής της Αμερικανικής Ένωσης Βιβλιοθηκών (American Library Association/ALA), όπου σε αυτό οργανώνονται οι ευθύνες και οι υπηρεσίες που παρέχουν οι βιβλιοθήκες στους έγκλειστους. Ακόμα, η Αμερικανική Ένωση Βιβλιοθηκών, με δεδομένο το Νομοσχέδιο για τα Δικαιώματα των Βιβλιοθηκών (Library Bill of Rights), το οποίο δίνει ώθηση στην ελεύθερη πρόσβαση για θέματα που αφορούν την πληροφορία, όρισε μια σειρά με οδηγίες¹¹ που αφορούσαν το δικαίωμα που έχουν οι έγκλειστοι στην πληροφόρηση.

Σε ένα ομοιότυπο εγχειρίδιο καλών πρακτικών στον Καναδά, η βιβλιοθήκη των σωφρονιστικών ιδρυμάτων δείχνει να έχει παρόμοια λειτουργία με μια δημόσια βιβλιοθήκη (Ings & Joslin, 2011). Ακόμα, όσον αφορά το Διεθνές επίπεδο, η

¹⁰ Services & Responsibilities of Libraries (Old Number 52.2), 2014.

¹¹ Prisoners' Right to Read. An Interpretation of the Library Bill of Rights, (2010)

Επιτροπή των Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην 952^η συνάντηση των Εκπροσώπων των Υπουργών, προέβη στη συντέλεση μιας Σύστασης¹² για τους Ευρωπαϊκούς Σωφρονιστικούς Κανόνες. Η προαναφερθείσα σύσταση έχει να κάνει με τον ρόλο της βιβλιοθήκης ως φορέα εκπαίδευσης στον χώρο των σωφρονιστικών ιδρυμάτων.

Αναφορικά με την Ελλάδα, ο τωρινός Σωφρονιστικός Κώδικας της Ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2776/99) θεωρεί ωφέλιμη (Άρθρο 20, παράγραφος 6) την ύπαρξη βιβλιοθήκης σε σωφρονιστικά ιδρύματα. Εν συνεχεία, στο πέμπτο κεφάλαιο του Σωφρονιστικού Κώδικα (Άρθρο 37: «Ενημέρωση», παράγραφος 4) αναφέρεται ότι *«η αυτομόρφωση των κρατουμένων, συνδέεται με το Σύμβουλο Εκπαίδευσης Κρατουμένων, το οποίο πρέπει να αναπτύσσει βιβλιοθήκη, η οποία μπορεί να είναι και παράρτημα της Δημοτικής Βιβλιοθήκης»*. Εν κατακλείδι, στην αμέσως επόμενη παράγραφο του Άρθρου 37 υπογραμμίζεται η εσωτερική διαχείριση της βιβλιοθήκης από το ίδρυμα, αλλά και η πολιτική ανάπτυξης και βελτίωσης της συλλογής της.

3.3.1 Μελέτες από το διεθνή χώρο

Οι μελέτες που σχετίζονται με την ανάλυση και περιγραφή των βιβλιοθηκών σε καταστήματα κράτησης ποικίλουν. Στις Η.Π.Α από τη δεκαετία του 1970 και του 1980, παρουσιάζεται ένα αμείωτο ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο ζήτημα (Clark, 1983) (Wilkins, 1977). Σε χώρες του εξωτερικού οι βιβλιοθήκες των σωφρονιστικών ιδρυμάτων εξελίσσονται και χρησιμοποιούνται περίπου 30 με 40 χρόνια, από τότε δηλαδή που το ποινικό σύστημα πρόσθεσε ανθρωποκεντρικές κατευθύνσεις και οι

¹² Σύσταση Rec(2006)2 της Επιτροπής των Υπουργών των Κρατών- μελών συγκριτική με τους Ευρωπαϊκούς Σωφρονιστικούς Κανόνες», 2006

διαδικασίες της *τιμωρίας* αντικαταστάθηκαν από τις διαδικασίες του *σωφρονισμού*. Έτσι λοιπόν κατανοούμε την αναγκαιότητα αλλά και χρησιμότητα των βιβλιοθηκών στα καταστήματα κράτησης. Σύμφωνα με τη Lehmann (1999) ο βιβλιοθηκονόμος διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στο χώρο αυτό και είναι πολύτιμη η συμμετοχή του. Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε είναι ότι οι βιβλιοθήκες σε καταστήματα κράτησης χρησιμοποιούνται 10 φορές περισσότερο συγκριτικά με μια βιβλιοθήκη διαφορετικού είδους, ενώ παράλληλα είναι απαραίτητο να παρουσιάζει την μορφή μιας σχολικής ή και δημόσιας βιβλιοθήκης με πρωταρχικό στόχο την προώθηση της *αυτομόρφωσης* και την επίτευξη διαφόρων προγραμμάτων εκπαίδευσης. Τέλος αναφέρθηκε στη σπουδαιότητα του βιβλιοθηκονόμου, ο οποίος πρέπει να βρίσκεται σε υψηλό μορφωτικό επίπεδο και να διακατέχεται από ευαισθησία για την μορφωτική και οικονομική επανένταξη του έγκλειστου.

Μελέτες που διεξήχθησαν από τους Curry, Wolf, Boutilier & Chan (2003) στον Καναδά έδειξαν πως οι βιβλιοθηκονόμοι που δουλεύουν στις φυλακές είναι ελάχιστοι (8%) και στις θέσεις τους εργάζονται οι ίδιοι οι κρατούμενοι (80%). Επιπλέον κάποιες βιβλιοθήκες εξυπηρετούν τους υπαλλήλους που δουλεύουν στα σωφρονιστικά ιδρύματα, ενώ ένα μικρό ποσοστό των βιβλιοθηκών (6%) δέχονται τις οικογένειες των εγκλείστων ή ακόμα και εξωτερικούς χρήστες.

Η δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο δεν είναι εφικτή, όμως σε κάποιες βιβλιοθήκες υπάρχει η δυνατότητα δανεισμού CD-ROM. Η συλλογή περιλαμβάνει κυρίως βιβλία αλλά και περιοδικά καθώς και εφημερίδες. Η διαδικασία συλλογής σε μια βιβλιοθήκη υλοποιείται μέσα από αγορές, δωρεές και σε μικρότερο ποσοστό με διαδανεισμό μέσω των Δημόσιων και Δημοτικών βιβλιοθηκών. Περίπου οι μισές βιβλιοθήκες διαθέτουν μεγάλες συλλογές (10.000 τεκμήρια και άνω).

Οι White, Halsey, Martin & Jones (2006) εστίασαν το ενδιαφέρον τους στην καταγραφή του αντίκτυπου της εφαρμογής των Προδιαγραφών των βιβλιοθηκών στα Καταστήματα Κράτησης που το εξέδωσε το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Έδωσαν ιδιαίτερη σημασία στη στέγαση, στο προσωπικό, και στους πόρους. Αναφορικά με τη στέγαση ανακάλυψαν ότι οι βιβλιοθήκες στεγάζονταν σε κοινόχρηστους χώρους. Όσον αφορά τη στελέχωση δεν υπήρχαν μόνιμοι βιβλιοθηκονόμοι, αλλά βιβλιοθηκονόμοι μερικής απασχόλησης ή βοηθοί βιβλιοθηκονόμοι ακόμα και σωφρονιστικοί υπάλληλοι. Τέλος, υποστήριξαν πως η υποχρηματοδότηση των βιβλιοθηκών αποτελεί δέσμευση στην ανάπτυξη και τη διάνοιξη του ρόλου τους.

Στο ίδιο μήκος κύματος με τους White et al. (2006), βρίσκεται ο Moselle (2007), ο οποίος υποστηρίζει ότι οι βιβλιοθηκονόμοι οι οποίοι εργάζονται σε μια βιβλιοθήκη ενός σωφρονιστικού ιδρύματος αναγνωρίζουν τον εκπαιδευτικό τους ρόλο καθώς και τον ρόλο που διαδραματίζουν ως φορείς γνώσης. Ισχυρίζεται μάλιστα, ότι πριν ακόμα από την έκδοση αυτών των προδιαγραφών κατείχαν και ήξεραν ότι ο ρόλος τους πρέπει να είναι εκπαιδευτικός και συνάμα σωφρονιστικός. Από τα παραπάνω, ανακύπτει το πόρισμα ότι στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχει μια έντονη ανησυχία, αναφορικά με την σωστά δομημένη και λειτουργική στελέχωση των βιβλιοθηκών με το κατάλληλο προσωπικό καθώς και με την κατάλληλη εξυπηρέτηση των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών. Εν κατακλείδι, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη σπουδαιότητα του βιβλιοθηκονόμου και σε εκπαιδευτικό και σε κοινωνικό επίπεδο.

3.3.2 Μελέτες από την Ελλάδα

Στην Ελλάδα, η πρώτη η οποία αναφέρθηκε στις βιβλιοθήκες σε καταστήματα κράτησης είναι η Βατοπούλου (1994). Πιο συγκεκριμένα, έδωσε ιδιαίτερο ενδιαφέρον στον ρόλο που διαδραματίζει ο βιβλιοθηκονόμος, όπως αυτός παρουσιάζεται μέσα από τη διεθνή βιβλιογραφία, ενώ παράλληλα υπογράμμισε την βαρύτητα της δουλειάς του, ο οποίος πρέπει να είναι σε θέση να γνωρίζει σε ικανοποιητικό βαθμό τις πληροφοριακές ανάγκες που έχει το κοινό ώστε να επιτυγχάνεται η προώθηση των υπηρεσιών σε μια βιβλιοθήκη. Ακόμα, υπογραμμίζει την αξία και την χρησιμότητα του βιβλιοθηκονόμου σε ένα τέτοιο χώρο καθώς και τις πληροφοριακές ανάγκες που μπορεί να μεταδώσει.

Εν συνεχεία, η Οικονομοπούλου (1995) επικεντρώνεται στην πρώτη βιβλιοθήκη που λειτουργεί μέσα στο κατάστημα κράτησης Νέων Κασσαβέτειας στον Βόλο. Η συγκεκριμένη βιβλιοθήκη διαμορφώθηκε στο πλαίσιο επιχορηγήσεων από το κράτος. Η πρόσληψη του βιβλιοθηκονόμου σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό έχει ως αποτέλεσμα την υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας για τους έγκλειστους. Ο Σχίζας (2013) αναφέρεται στις βιβλιοθήκες των αγροτικών φυλακών, όπου υπάρχει πρόβλημα με την χρηματοδότηση καθώς και με την έλλειψη βιβλιοθηκονόμου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι βιβλιοθήκες να λειτουργούν με την βοήθεια των κρατούμενων, οι οποίοι με την προσωπική τους συνεισφορά εμπλουτίζουν την συλλογή τους. Τέλος, οι Βιλλιώτη και Βασιλακάκη (2015) διερεύνησαν την κατάσταση των βιβλιοθηκών στα σωφρονιστικά ιδρύματα της Ελλάδας και διαπίστωσαν ότι αυτές λειτουργούν υποτυπωδώς και αρκούνται στο να διαθέτουν έντυπο υλικό στους χρήστες-κρατούμενους, δίχως την παροχή υπηρεσιών

πρόσβασης στη γνώση. Συμπερασματικά, καταλήγουμε πως στην Ελλάδα αν και υπάρχει σχετική νομοθεσία για την σωστή και ομαλή λειτουργία της βιβλιοθήκης στα σωφρονιστικά ιδρύματα, το ενδιαφέρον είναι περιορισμένο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Παράλληλα με τη λειτουργία του ΣΔΕ στο Κατάστημα Κράτησης Κέρκυρας άρχισε να λειτουργεί σ' αυτό σχολική βιβλιοθήκη. Το ΣΔΕ του Καταστήματος Κράτησης Κέρκυρας ιδρύθηκε το 2017 και αποτελεί το μοναδικό σχολείο που λειτουργεί σε φυλακές β' τύπου στην Ελλάδα. Όπως και για όλες τις σχολικές βιβλιοθήκες, έτσι και γι' αυτήν σκοπός της είναι –μεταξύ άλλων- ν' αποτελέσει εργαλείο εμπλουτισμού και επέκτασης του προγράμματος σπουδών του ΣΔΕ, ενώ ταυτόχρονα να λειτουργεί ως χώρος μάθησης και κοινωνικοποίησης για την επεξεργασία και διακίνηση της γνώσης. Ωστόσο-λόγω πρακτικών ζητημάτων- και ανεξάρτητα απ' ότι προβλέπει η ελληνική νομοθεσία¹³, η σχολική βιβλιοθήκη δεν υφίσταται ως θεσμός όπως για παράδειγμα σε χώρες του εξωτερικού (Η.Π.Α, Αγγλία, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία). Δεν υπάρχει ξεχωριστή μέριμνα για τη στελέχωση και την λειτουργία της. Μπορούμε να μιλάμε για συλλογή βιβλίων όχι όμως και για βιβλιοθήκη καθώς δε χρησιμοποιείται κάποιο συγκεκριμένο πρότυπο καταλογογράφησης, ούτε σύστημα ταξινόμησης των τεκμηρίων. Δεν προβλέπεται η στελέχωσή της με ειδικό προσωπικό, ούτε και διαθέτει κανονισμό λειτουργίας.

¹³ Αριθ. Πρωτ. Φ14/22511/Δ1/9-2-2018 (ΦΕΚ Β' 688/28-2-2018) Υπουργική Απόφαση.

Σήμερα, η βιβλιοθήκη του ΣΔΕ λειτουργεί εντός του χώρου του σχολείου της φυλακής και διαθέτει τον απαιτούμενο υλικοτεχνικό εξοπλισμό¹⁴ που προβλέπεται από τη νομοθεσία και υπαγορεύεται από τις βιβλιοθηκονομικές πρακτικές. Η συλλογή των τεκμηρίων που φιλοξενεί ανέρχεται σε 1.158 τίτλους βιβλίων και περιοδικών, η πλειοψηφία των οποίων προέρχεται από δωρεές δημόσιων, ιδιωτικών φορέων και ιδιωτών. Ως προς τη θεματολογία τους τα τεκμήρια καλύπτουν περιοχές όπως λογοτεχνία, λεξικά, περιβάλλον, πληροφορική, περιοδικά ποικίλης ύλης, εγκυκλοπαίδειες κ.α., ενώ ως προς τις γλώσσες καλύπτουν κυρίως την ελληνική, την αλβανική και την αγγλική. Τα τεκμήρια αρχικά τοποθετήθηκαν στα ράφια από τους εκπαιδευτικούς και τον διευθυντή του σχολείου χωρίς καμία συστηματική οργάνωση, ελλείπει ανθρώπινου δυναμικού, και χωρίς την προγενέστερη καταγραφή και οργάνωσή τους.

Επίσης, ελλείπει πόρων και χρόνου δεν συντελέστηκε ουσιαστικός έλεγχος καταλληλότητας του υλικού για το κοινό στο οποίο απευθύνεται και τους στόχους που καλείται να εξυπηρετήσει. Επιπλέον, δεδομένου ότι η σχολική βιβλιοθήκη δε διαθέτει εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, απουσιάζει οποιαδήποτε πολιτική προσκτήσεων και αυτή επαφίεται αποκλειστικά σε ιδιωτικές πρωτοβουλίες. Τούτο έχει ως αποτέλεσμα βιβλία που δίνονται στη βιβλιοθήκη να παραμένουν για πολύ καιρό αναξιοποίητα σε κούτες έως ότου το επιτρέψουν οι ρυθμοί της καθημερινότητας να φυλλομετρηθούν, να τοποθετηθούν στα ράφια και να διατεθούν στους μαθητές και εκπαιδευτικούς του σχολείου. Τέλος, ακόμη κι όσα τεκμήρια φτάσουν στα ράφια της βιβλιοθήκης δεν έχουν απαραίτητα περάσει την

¹⁴ Ο εξοπλισμός του χώρου της βιβλιοθήκης (ράφια, πάγκοι) κατασκευάστηκαν από κρατούμενους στο ξυλουργείο των φυλακών ενώ τα έπιπλα είναι δωρεά του Paul Efremidis από την Ολλανδία.

απαιτούμενη αξιολόγηση για την καταληπτότητα και τη χρησιμότητα του περιεχομένου τους στη διδακτική πράξη.

4.1. Οι Ιδιαίτερες Εκπαιδευτικές Ανάγκες των Κρατουμένων

Η εκπαίδευση των κρατουμένων καθίσταται μια δαιδαλώδης διαδικασία, εφόσον υλοποιείται μέσα σε ένα ίδρυμα ολοκληρωτικού χαρακτήρα (Goffman, 1961). Όπως αναφέρει και ο (Toch, 1975), *τα δεινά του εγκλεισμού* έχουν ως αποτέλεσμα την δυσκολία κάθε απόπειρας που διεκπεραιώνεται ώστε οι συγκυρίες στο κατάστημα κράτησης να είναι οι καλύτερες δυνατές. Δίδεται μεγαλύτερη έμφαση στην παροχή της ελευθερίας, της ανεξαρτησίας, της αυτονομίας, της κοινωνικής αποδοχής και της ασφάλειας, παρά στην παροχή της εκπαίδευσης. (LoPitno, 2006).

Το ιδιαίτερα χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των εγκλειστών, κάνει τις συγκυρίες εντός του χώρου κράτησης ακόμα πιο δυσοίωνες. Αυτό γίνεται φανερό από το γεγονός ότι οι κρατούμενοι στη διάρκεια της εκπαίδευσης τους στο σχολείο, παρέκκλιναν από το εκπαιδευτικό σύστημα και είχαν μια τάση προς την αμαύρωση του ποινικού τους μητρώου. (Harlow, 2003). Αυτό βέβαια είχε ως αποτέλεσμα την ανολοκλήρωτη βασική εκπαίδευση. (Vacca, 2004). Έρευνες δείχνουν, πως το 79 % των εγκλειστών απομακρύνθηκαν 'βιαστικά' από το σχολείο. (Stephens, 1990).

Η πλειονότητα των κρατούμενων, φανερώνουν δυσκολίες σε επίπεδο μάθησης οι οποίες δεν ήταν έκδηλες στα μαθητικά τους χρόνια. (Mears & Aron, 2003). Η ανολοκλήρωτη υποχρεωτική εκπαίδευση σε συνδυασμό με την παραβατικότητα, αποτέλεσμα διαφόρων μαθησιακών δυσκολιών, είναι αποδεδειγμένη. (Leone, Christle & Nelson, 2003. Linares-Orama, 2005. Zabel & Nigro, 1999). Η ψυχική διαταραχή των κρατούμενων και η χρήση ουσιών δυσχεραίνει την διαδικασία

μάθησης στα καταστήματα κράτησης. Η διεθνής βιβλιογραφία αναφέρει ότι παραπάνω από τους μισούς έγκλειστους κάνουν χρήση ουσιών, ενώ πάνω από το ένα τρίτο πάσχουν από ψυχικές διαταραχές. (Blaauw, Ronald & Kerkhof, 2000).

Έρευνες επίσης δείχνουν (Winters, 1997), πως αν όχι όλοι, πάντως οι περισσότεροι κρατούμενοι παρουσιάζουν χαμηλή αυτοεκτίμηση, καθώς τους διακατέχει το αίσθημα της αποτυχίας και της ντροπής διότι δεν μπόρεσαν να ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην αναζήτηση εργασίας.

Τέλος, παρακάτω παρουσιάζεται το προφίλ του έγκλειστου πληθυσμού το οποίο αναφέρει ότι:

1. Η πλειοψηφία των κρατούμενων έχει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.
2. Ο ένας στους έξι δεν ολοκλήρωσε την βασική εκπαίδευση.
3. Η πλειονότητα των έγκλειστων δείχνει να έχει μαθησιακές δυσκολίες.
4. Ποσοστό 50 % δείχνει να εμπλέκονται στη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών.
5. Το 60 % παρουσιάζει προβλήματα ψυχικής διαταραχής.
6. Ποσοστό πάνω από το 50 % προέρχονται από δυσλειτουργικές οικογένειες.
7. Το 1/3 των έγκλειστων δεν είχαν ποτέ μια σταθερή δουλεία.
8. Η πλειοψηφία χαρακτηρίζεται ως ανήλικοι παραβάτες
9. Κυριεύονται από το αίσθημα άγχους, χαμηλής αυτοεκτίμησης, ντροπής και αποτυχίας.
10. Τα 2/3 των κρατούμενων αποτελούνται από γονείς ανηλίκων παιδιών.

4.2. Καταγραφή του Υλικού της Βιβλιοθήκης του ΣΔΕ στο Κατάστημα Κράτησης Κέρκυρας

Για την οργάνωση της συλλογής της βιβλιοθήκης του ΣΔΕ ακολουθήσαμε τις υποδείξεις του κανονισμού λειτουργίας σχολικών βιβλιοθηκών και συγκεκριμένα τις προϋποθέσεις το υλικό να συνάδει με τις πληροφοριακές και μαθησιακές ανάγκες των μαθητών και να εμπίπτει στα ενδιαφέροντα και τις επιλογές τους. Σ' αυτά τα προαπαιτούμενα προστέθηκαν κι εκείνα της καταληπτότητας και καταλληλότητας του περιεχομένου τους, δηλαδή το περιεχόμενό τους να είναι εύληπτο από τους μαθητές-κρατούμενους, σε γλώσσα που να κατανοούν και απ' όπου απουσιάζουν βίαιες, σεξουαλικές ή προσηλυτιστικές αναφορές.

Με γνώμονα τις προδιαγραφές αυτές ξεκίνησε η καταγραφή του υλικού και η παράλληλη δημιουργία του καταλόγου της συλλογής. Για την καταλογογράφηση υιοθετήσαμε τους διεθνείς κανόνες AACR2¹⁵ με μορφή UNIMARC, απ' όπου αντλήσαμε τα πεδία περιγραφικής καταλογογράφησης συμπληρώνοντάς τα με εκείνα της γλώσσας, του είδους και του επιπέδου κατανόησης, προκειμένου να διευκολυνθεί η περιήγηση και αναζήτηση πληροφορίας στα τεκμήρια της βιβλιοθήκης. Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει τα πεδία περιγραφικής καταλογογράφησης που χρησιμοποιήσαμε και τα οποία προέκυψαν αφενός εξ' όσων επιτάσσει η βιβλιογραφία και αφετέρου από τις ανάγκες των μαθητών όπως αυτές μας μεταφέρθηκαν από τους εκπαιδευτικούς τους.

Όπως αποτυπώνονται και στον Πίνακα τα πεδία περιγραφής περιλαμβάνουν για

¹⁵ Anglo-American Cataloguing Rules διαθέσιμοι στο www.aacr2.org και www.ifla.org

κάθε τεκμήριο έναν μοναδικό (υβριδικό) ταξιθετικό αριθμό, πληροφορίες για τον τίτλο, τους δημιουργούς και την έκδοση του τεκμηρίου, τη φυσική του περιγραφή, τη γλώσσα στην οποία είναι γραμμένο, το είδος του, το βαθμό καταληπτότητάς του, την περίληψη του περιεχομένου του (την οποία συνέταξαν οι βιβλιοθηκονόμοι της ομάδας) και σημειώσεις που απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς και αφορούν σε υποδείξεις για τη συσχέτιση του τεκμηρίου με τα διδασκόμενα μαθήματα ή άλλες γενικές πληροφορίες.

Πεδία περιγραφής	Διευκρινίσεις / οδηγίες συμπλήρωσης
Ταξιθετικός αριθμός (υβριδικός)	Μοναδικός αριθμός για κάθε τεκμήριο που υποδηλώνει τη βιβλιοθήκη (B) και το ράφι (P) όπου είναι τοποθετημένο (π.χ., το B1-P5 διαβάζεται ως πρώτη βιβλιοθήκη, πέμπτο ράφι).
Τίτλος	Ο τίτλος και ο υπότιτλος (αν υπάρχει) του τεκμηρίου όπως αναγράφεται σε αυτό.
Συγγραφέας	Τα ονόματα των δημιουργών του έργου με τη σειρά και όπως αναγράφονται σε αυτό.
Εκδότης / έτος έκδοσης	Εκδοτικός οίκος και χρόνος έκδοσης (όπου υπάρχει).
Σειρά / τόμος / τεύχος	(αφορά σε περιοδικές εκδόσεις)
ISBN	Το ISBN ή το ISSN αν πρόκειται για σειρά
Γλώσσα	(μένει κενό μόνο στην περίπτωση πλήρως εικονογραφημένου έργου)
Είδος /κατηγορία	Σχολικό βιβλίο / εγχειρίδιο / βοήθημα /λεξικό / εγκυκλοπαίδεια /περιοδικό /λογοτεχνία /ελεύθερος χρόνος
Επίπεδο κατανόησης	Εύκολο /μέτριας δυσκολίας /δύσκολο
Σελίδες /εικονογράφιση	Αριθμός σελίδων και αν υπάρχει εικονογράφιση
Περίληψη	Σύνοψη περιεχομένου
Σημειώσεις	Σύνδεση τεκμηρίου με τα διδασκόμενα μαθήματα /άλλες γενικές πληροφορίες για το περιεχόμενο ή τα δημιουργό του

Πίνακας 1. Τα πεδία περιγραφικής καταλογογράφησης των τεκμηρίων-

Οι παραπάνω περιγραφές περιλαμβάνονται στον ψηφιακό κατάλογο της βιβλιοθήκης και καθεμία από αυτές έχει αναγραφεί σε ειδικά καρτελάκια που επικολλήθηκαν ως συνοδευτικό υλικό στο αντίστοιχα τεκμήρια ώστε να παρέχουν άμεσα βασικές πληροφορίες γι' αυτά. Στη συνέχεια, παραθέτουμε ενδεικτικά κάποια παραδείγματα από τις εγγραφές καταλογογράφησης.

ΑΡ. ΕΙΣ/ΓΗΣ	ΒΙΒ/ΚΗ-ΡΑΦΙ	ΤΙΤΛΟΣ - ΥΠΟΤΙΤΛΟΣ	ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ	ΕΚΔΟΤΗΣ	ΕΤΟΣ	ΓΛΩΣΣΑ	ΤΟΜΟΣ/ΤΕΥΧΟ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ/ΕΙΔΟΣ	ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΤΑ	ΠΕΡΙΛΗΨΗ	ISBN	ΣΕΛΙΔΕΣ
1	A-1	ΧΡΗΣΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ, ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ Γ.	ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ	2014	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΛΕΞΙΚΟ	ΕΥΚΟΛΟ		978-960-404-278-~	1819
2	A-1	ΑΡΙΣΤΟΝ ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ	ΠΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Γ.- ΣΙΑΡΕΝΟΥ Ε.	ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΟΣ Α.Ε.		ΕΛΛΗΝΙΚΗ	A	ΛΕΞΙΚΟ	ΜΕΤΡΙΟ			880
3	A-1	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	ΠΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Γ.	ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΟΣ Α.Ε.		ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ-ΓΡΑΜΜ.	ΜΕΤΡΙΟ			260
4	A-1	ΝΕΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	PASCOE L.C.	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	1970~	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΒΟΗΘΗΜΑ	ΕΥΚΟΛΟ	TEACH YOUR SELF		327
5	A-1	ΤΡΙΓΩΝΟΜΕΤΡΙΑ	ABBOTT P.	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	1970~	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΒΟΗΘΗΜΑ	ΕΥΚΟΛΟ	TEACH YOUR SELF		288
6	A-1	ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΑΛΟΥΤΑ ΘΕΟΔΩΡΑ	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	1970~	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΒΟΗΘΗΜΑ	ΕΥΚΟΛΟ	TEACH YOUR SELF		284
7	A-1	ΦΥΣΙΚΗ	BRYANT DAVID	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	1970~	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΒΟΗΘΗΜΑ	ΕΥΚΟΛΟ	TEACH YOUR SELF		288
8	A-1	ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ	PASCOE L.C.	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	1970~	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΒΟΗΘΗΜΑ	ΕΥΚΟΛΟ	TEACH YOUR SELF		336
9	A-1	ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ Γ'	ΚΑΤΖΑΒΕΛΟΣ Θ.- ΚΑΤΖΑΒΕΛΟΥ ΣΠ.	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	1970~	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΒΟΗΘΗΜΑ	ΕΥΚΟΛΟ	TEACH YOUR SELF		200
10	A-1	ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ	ABBOTT P.	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	1970~	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΒΟΗΘΗΜΑ	ΕΥΚΟΛΟ	TEACH YOUR SELF		395
11	A-1	ΑΛΓΕΒΡΑ	ABBOTT P.	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	1970~	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΒΟΗΘΗΜΑ	ΕΥΚΟΛΟ	TEACH YOUR SELF		421
12	A-1	ΟΡΓΑΝΙΚΗ ΧΗΜΕΙΑ	ROCKETT K.	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	1970~	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΒΟΗΘΗΜΑ	ΕΥΚΟΛΟ	TEACH YOUR SELF		451
13	A-1	ΑΝΟΡΓΑΝΗ ΧΗΜΕΙΑ	MORCOM R.E.	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	1970~	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΒΟΗΘΗΜΑ	ΕΥΚΟΛΟ	TEACH YOUR SELF		372
14	A-2	ΠΩΣ ΒΡΗΚΑΜΕ ΤΟΝ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟ	ΑΣΙΜΩΦ ΙΣΑΑΚ	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ		ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΓΝΩΣΗΣ	ΕΥΚΟΛΟ			68
15	A-2	ΠΩΣ ΒΡΗΚΑΜΕ ΤΗΝ ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ	ΑΣΙΜΩΦ ΙΣΑΑΚ	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	1983	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΓΝΩΣΗΣ	ΕΥΚΟΛΟ			71
16	A-2	ΠΩΣ ΒΡΗΚΑΜΕ ΟΤΙ Η ΓΗ ΕΙΝΑΙ ΣΤΡΟΓΥΛΗ	ΑΣΙΜΩΦ ΙΣΑΑΚ	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ		ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΓΝΩΣΗΣ	ΕΥΚΟΛΟ			71
17	A-2	ΠΩΣ ΒΡΗΚΑΜΕ ΤΗΝ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ	ΑΣΙΜΩΦ ΙΣΑΑΚ	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	1982	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΓΝΩΣΗΣ	ΕΥΚΟΛΟ			79
18	A-2	ΠΩΣ ΒΡΗΚΑΜΕ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ	ΑΣΙΜΩΦ ΙΣΑΑΚ	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ		ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΓΝΩΣΗΣ	ΕΥΚΟΛΟ			80
19	A-2	ΠΩΣ ΒΡΗΚΑΜΕ ΤΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΡΙΖΕΣ	ΑΣΙΜΩΦ ΙΣΑΑΚ	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ		ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΓΝΩΣΗΣ	ΕΥΚΟΛΟ			68
20	A-2	ΠΩΣ ΒΡΗΚΑΜΕ ΤΟΥΣ ΑΡΙΘΜΟΥΣ	ΑΣΙΜΩΦ ΙΣΑΑΚ	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ		ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΓΝΩΣΗΣ	ΕΥΚΟΛΟ			64
21	A-3	ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ: Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	ΜΠΕΖΑΝΤΑΚΟΣ Ν. κ.ά.	Ο.Ε.Δ.Β.	2008	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΣΧΟΛΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ	ΜΕΤΡΙΟ		960-06-1898-4	4/182
22	A-3	ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ	χ.ό.	ΔΟΜΙΚΗ	1996	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ	ΕΥΚΟΛΟ			4/96
23	A-3	ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ, Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ Ι., ΔΟΥΚΑΚΗ Μ.	Ο.Ε.Δ.Β.	2008	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΣΧΟΛΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ	ΕΥΚΟΛΟ		960-06-1942-5	7/103
24	A-3	ΙΣΤΟΡΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ, Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	ΜΑΪΣΤΡΕΛΛΗΣ Σ. κ.ά.	Ο.Ε.Δ.Β.	2007	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΣΧΟΛΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ	ΕΥΚΟΛΟ		960-06-1814-3	7/151
25	A-3	ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ, Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	ΤΣΑΝΑΝΑΣ Γ., ΜΠΑΡΛΟΣ Α.	Ο.Ε.Δ.Β.	2007	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		ΣΧΟΛΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ	ΕΥΚΟΛΟ		960-06-1927-1	5/143

Εικόνα 1. Παραδείγματα από την καταγραφή των τεκμηρίων της σχολικής βιβλιοθήκης του ΣΔΕ στο Κατάστημα Κράτησης Κέρκυρας

Κατά την καταγραφή του υλικού διαπιστώσαμε τα ακόλουθα. Σημαντικός αριθμός των βιβλίων της συλλογής είναι ουσιαστικά χρήσιμος και κατάλληλος για τις ανάγκες των μαθητών του σχολείου. Μεταξύ του χρήσιμου υλικού συγκαταλέγονται σχολικά βοηθήματα γραμματικής και συντακτικού, λεξικά και τεύχη περιοδικών (κυρίως της σειράς National Geographic), για τα οποία οι κρατούμενοι επιδεικνύουν ιδιαίτερη προτίμηση καθώς μέσω της εικονογράφησης τους προσφέρουν εικόνες από τον έξω κόσμο και διέξοδο από τις στρεσογόνες καταστάσεις που βιώνουν. Λίγα τεκμήρια της συλλογής κρίθηκαν ακατάλληλα (κυρίως έργα λογοτεχνίας) διότι είτε είναι δυσνόητα για το επίπεδο γλωσσομάθειας των κρατούμενων είτε δεν μπορεί να συσχετιστεί το περιεχόμενό τους με τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών. Τέτοιο παράδειγμα είναι η *Εγκυκλοπαίδεια της Γυναίκας* με την επισήμανση ότι πρόκειται για ανδρικές φυλακές. Ακόμη διαπιστώσαμε την έλλειψη βιβλίων σε γλώσσες που κατανοούν οι κρατούμενοι όπως Φαρσί, Ρωσικά, Ρουμάνικα, κα.

Το υλικό που επισημάνθηκε ως ακατάλληλο για τη σχολική βιβλιοθήκη μεταφέρθηκε (έπειτα από συνεννόηση με το προσωπικό του σχολείου) εκτός της βιβλιοθήκης και σε μεταγενέστερο στάδιο θα αξιολογηθεί περαιτέρω για πιθανή αξιοποίησή του από τη βιβλιοθήκη της φυλακής. Τονίζουμε ότι η εργασία μας περιορίζεται στη σχολική βιβλιοθήκη του ΣΔΕ του καταστήματος κράτησης και όχι στην *κεντρική* βιβλιοθήκη της φυλακής. Στον Πίνακα 2 παρουσιάζουμε στατιστικά στοιχεία για το υλικό που φιλοξενεί η σχολική βιβλιοθήκη του ΣΔΕ.

Από τα δεδομένα των παραπάνω πινάκων προκύπτει ότι η βιβλιοθήκη του ΣΔΕ φιλοξενεί έναν σχετικά μικρό αριθμό τεκμηρίων, στοιχείο που τα καθιστά το υλικό της εύκολα διαχειρίσιμο από τους εκπαιδευτικούς του σχολείου. Ωστόσο, υπάρχει άνιση κατανομή στις γλώσσες των τεκμηρίων της βιβλιοθήκης, στοιχείο που δεν συνάδει με τις ανάγκες των χρηστών της καθώς ένα πολύ μεγάλο ποσοστό αυτών

είναι αναλφάβητο ως προς την ελληνική γλώσσα. Επιπλέον, παρατηρούμε ότι τα περισσότερα τεκμήρια είναι καταληπτά ως προς το περιεχόμενο από τους χρήστες στους οποίους απευθύνονται καθώς αποτελούν σε σημαντικό βαθμό σχολικά βοηθήματα. Τα παραπάνω στοιχεία μαρτυρούν την προσπάθεια που έχει γίνει από την πλευρά του ΣΔΕ (διευθυντή και εκπαιδευτικών) ώστε να συγκεντρώσουν χρήσιμο και κατάλληλο υλικό για την υποβοήθηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

ΓΛΩΣΣΑ		ΕΙΔΟΣ /ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ		Καταληπτότητα	
Ελληνικά	71,44%	Σχολικά εγχειρίδια /βοηθήματα	46%	Εύκολο	87,4%
Αγγλικά	19,5%	Λεξικά /εγκυκλοπαίδειες	9,6%	Μέτριας δυσκολίας	7,8%
Αλβανικά	7,2%	Γενικής παιδείας	10,2%	Δύσκολο	4,8%
Ρουμάνικα	1,2%	Λογοτεχνία	1,5%		
Ιταλικά	0,66%	Ταξιδιωτικοί οδηγοί	12,6%		
		Περιοδικά	6,9%		
		Ιστορία	4,2%		
		Τέχνη	9%		

Πίνακας 2. Στατιστικά για τα τεκμήρια της σχολικής βιβλιοθήκης του ΣΔΕ.

Έπειτα από την καταγραφή του υλικού της βιβλιοθήκης, προχωρήσαμε στην ταξινόμησή του ώστε να διευκολύνουμε αφενός τη διαχείρισή του και αφετέρου τη μελλοντική διευρυμένη χρήση της σχολικής βιβλιοθήκης. Στην ενότητα που ακολουθεί παρουσιάζουμε τη μεθοδολογία που υιοθετήσαμε για την οργάνωση του υλικού της βιβλιοθήκης.

4.3. Ταξινόμηση του Υλικού της Βιβλιοθήκης του ΣΔΕ στο Κατάστημα Κράτησης Κέρκυρας

Ολοκληρώνοντας την καταγραφή του υλικού και αφού δημιουργήσαμε τον κατάλογο της σχολικής βιβλιοθήκης περάσαμε στο δεύτερο στάδιο της εργασίας μας που αφορά στην ταξινόμησή του στα ράφια της βιβλιοθήκης, η οποία και έγινε με

τη χρήση του διεθνούς συστήματος ταξινόμησης Dewey¹⁶. Το δεκαδικό σύστημα ταξινόμησης Dewey (Dewey Decimal Classification System), είναι ένα ιεραρχικό σύστημα, το οποίο χρησιμοποιείται από τις περισσότερες βιβλιοθήκες διεθνώς. Η ονομασία του προήλθε από τον Melvil Dewey (1851-1931) ο οποίος επινόησε και το σύστημα, με στόχο την οργάνωση της συλλογής βιβλίων της βιβλιοθήκης του Κολλεγίου Amherst που εργαζόταν ως βιβλιοθηκάριος. Το 1876 κυκλοφόρησε το βιβλίο του, στο οποίο εξηγούσε το δεκαδικό σύστημα ταξινόμησης Dewey για τις βιβλιοθήκες. Το σύστημα λέγεται δεκαδικό γιατί αρχικά συγκροτείται από 10 κατηγορίες στις οποίες καταχωρούμε οποιοδήποτε βιβλίο. Στη συνέχεια κάθε κατηγορία υποδιαιρείται σε 10 υποκατηγορίες. Αυτή η διαδικασία μπορεί να επαναληφθεί πολλές φορές, δηλαδή μέχρι να φτάσουμε στο επιθυμητό αποτέλεσμα, που δεν είναι άλλο από την δημιουργία ειδικότερων κατηγοριών.

Οι 10 θεματικές κατηγορίες του Dewey είναι οι παρακάτω:

000 ΕΡΓΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

100 ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

200 ΘΡΗΣΚΕΙΑ

300 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

400 ΓΛΩΣΣΑ

500 ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

600 ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ – ΙΑΤΡΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

700 ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ – ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

¹⁶ Dewey Decimal Classification (<http://ereader.ekt.gr/books/lgxq/#p=38>)
(<http://dewey.org/webdewey/login/login.html>)

800 ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗ

900 ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ – ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΙΣΤΟΡΙΑ

Στο DDC, κάθε θέμα μεταφράζεται σε έναν αριθμό, ο οποίος ονομάζεται ταξινομικός αριθμός. Για παράδειγμα, ένα βιβλίο το οποίο αφορά τους σκύλους, έχει τον ταξινομικό αριθμό 636.8. Αυτός ο αριθμός αναπαριστά την τεχνολογία που αφορά την κατηγορία 600, ειδικότερα την κτηνοτροφία (διαίρεση 630), στην συνέχεια την περιποίηση ζώων (636) και επειδή αναφερόμαστε συγκεκριμένα στους σκύλους, (636.8). Η τοποθέτηση των βιβλίων στα ράφια, ξεκινά από το πάνω ράφι για να καταλήξει στο κάτω και από τα αριστερά προς τα δεξιά. Στο βιβλίο, πίσω από τον ταξινομικό αριθμό τοποθετούνται τα τρία πρώτα γράμματα του επιθέτου του συγγραφέα ή ο τίτλος του έργου αν είναι συλλογικό. Η ταξιθέτηση γίνεται με αλφαβητική σειρά.

Η χρησιμότητα ενός τέτοιου συστήματος εντοπίζεται στο ότι εξυπηρετεί την ομαδοποίηση βιβλίων ή άλλων τεκμηρίων που έχουν το ίδιο θέμα, καθώς παράλληλα συμβάλλει στην διευκόλυνση του χρήστη ώστε να εντοπίσει το βιβλίο που επιθυμεί στο ράφι. Η επιλογή λοιπόν είναι απόλυτα σαφής και κατανοητή, αφού μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα απλό και ευέλικτο δεκαδικό σύστημα ταξινόμησης και ταξιθέτησης των βιβλίων.

Έχοντας καταγράψει και ταξινομήσει το υλικό της βιβλιοθήκης υποδείξαμε στο προσωπικό του σχολείου τον τρόπο χρήσης των συστημάτων που χρησιμοποιήσαμε και δώσαμε αναλυτικές οδηγίες γι' αυτά. Επόμενο στάδιο της συνεργασίας μας είναι ο αυτοματισμός της σχολικής βιβλιοθήκης στον οποίο θα αναφερθούμε μελλοντικά καθώς το έργο αυτό μόλις ξεκίνησε.

4.4. Η Απελευθερωτική Επίδραση της Έγκλειστης Σχολικής Βιβλιοθήκης

Έναν χρόνο μετά την έναρξη των εργασιών της ομάδας βιβλιοθηκονόμων, η σχολική βιβλιοθήκη του ΣΔΕ των φυλακών είναι πλήρως λειτουργική και συνδεδεμένη με την εκπαιδευτική διαδικασία. Κατά την εργασία μας είχαμε αρωγούς και πολύτιμους βοηθούς τον διευθυντή και τους εκπαιδευτικούς του σχολείου, οι οποίοι μας έδιναν πληροφορίες, για τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, για το επίπεδο γλωσσομάθειάς τους, για τους μαθησιακούς στόχους των διδασκόμενων μαθημάτων, κα.

Τα οφέλη από τη σύμπραξη των δύο ομάδων είναι πολλαπλά και πολυεπίπεδα. Το ΣΔΕ της φυλακής δεν διαθέτει μόνο μια λειτουργική σχολική βιβλιοθήκη αλλά και μια φωνή στην ακαδημαϊκή κοινότητα για τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Ήδη εξετάζεται μέσω της Ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης και του Τμήματος Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου η δυνατότητα δωρεάς ξενόγλωσσων βιβλίων σχολικού επιπέδου στις μητρικές γλώσσες των κρατουμένων.

Από την άλλη πλευρά, οι φοιτητές βιβλιοθηκονομίας του TABM που υλοποίησαν το εγχείρημα αποκόμισαν μια πολύτιμη εμπειρία καθώς κλήθηκαν να εφαρμόσουν τις γνώσεις τους στην πράξη και μάλιστα υπό αντίξοες συνθήκες. Δεδομένου ότι η σχολική βιβλιοθήκη στεγάζεται εντός των αιθουσών του σχολείου είναι κι αυτή χώρος κράτησης. Τούτο σημαίνει ότι πέραν της ειδικής άδειας εισόδου και των ελέγχων που απαιτούνται για την πρόσβαση σε αυτή, οι φοιτητές δεν είχαν καμία επικοινωνία με τον έξω κόσμο (κατοχή τηλεφώνου, πρόσβαση στο διαδίκτυο) κατά

την εκπόνηση της εργασίας τους, ενώ υλοποιούσαν το έργο τους σε συγκεκριμένα και προκαθορισμένα χρονικά πλαίσια.

Με την πάροδο του χρόνου δημιουργήθηκε μια αμφίδρομη, αν και απρόσωπη, σχέση μεταξύ κρατούμενων και φοιτητών, καθώς οι κρατούμενοι έβλεπαν καθημερινά τη βιβλιοθήκη του σχολείου τους να αλλάζει και να λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος με τον έξω κόσμο (οι φοιτητές άφηναν σημειώματα με οδηγίες προς μαθητές και εκπαιδευτικούς για τη διάταξη των βιβλίων στα ράφια ή σημειώματα για την πρόοδο της εργασίας τους) ενώ οι φοιτητές έκαμψαν τους όποιους ηθικούς ενδοιασμούς μπορεί να είχαν και διαπίστωσαν στην πιο ακραία τους έκφανση τον ανθρωποκεντρικό ρόλο και την κοινωνική προσφορά της επιστήμης τους, της βιβλιοθηκονομίας, στη διαφύλαξη και διάδοση της γνώσης. Μιας γνώσης που σώζει ψυχές!

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1. Αποτίμηση Έργου

Στην παρούσα εργασία παρουσιάσαμε τη συλλογή της σχολικής βιβλιοθήκης του ΣΔΕ του Καταστήματος Κράτησης Κέρκυρας και περιγράψαμε την τρόπο με τον οποίο εργάστηκε μια ομάδα εθελοντών βιβλιοθηκονόμων του Ιονίου Πανεπιστημίου ώστε να μετατραπεί η συλλογή αυτή σε πλήρως λειτουργική βιβλιοθήκη. Μέσω της εργασίας μας καταδείξαμε τις προκλήσεις του εγχειρήματος και επισημάναμε τις ελλείψεις και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η εν λόγω βιβλιοθήκη αλλά και γενικότερα οι σχολικές βιβλιοθήκες των σωφρονιστικών ιδρυμάτων της Ελλάδας, όπως προκύπτει και από ανάλογες μελέτες. Μεταξύ των βασικών προβλημάτων είναι η απουσία βιβλιοθηκονόμου και πολιτικής λειτουργίας της βιβλιοθήκης, στοιχεία που οδηγούν αντίστοιχα στον χαμηλό συσχετισμό της βιβλιοθήκης με την εκπαίδευση των κρατούμενων καθώς και στην αδυναμία εμπλουτισμού της συλλογής με τα κατάλληλα τεκμήρια.

Παράλληλα με την παρουσίαση της σχολικής βιβλιοθήκης του ΣΔΕ στο Κατάστημα Κράτησης Κέρκυρας αναδείξαμε την κατάσταση που επικρατεί στις βιβλιοθήκες των φυλακών της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού και τονίσαμε τις δυσκολίες που πρέπει να αντιμετωπίσει κανείς προκειμένου να κάνει λόγο για δια βίου εκπαίδευση σε σωφρονιστικά ιδρύματα. Πιο συγκεκριμένα, αναφερθήκαμε σε διεθνείς και εθνικές μελέτες που αφορούν στο προφίλ των εκπαιδευόμενων-κρατούμενων και τονίσαμε τον ρόλο του σχολείου στην επανένταξη αυτής της περιθωριοποιημένης κοινωνικής ομάδας. Ακόμη, παρουσιάσαμε τις πρακτικές που έχουν υιοθετηθεί από άλλες χώρες στην προσπάθειά τους να υποβοηθήσουν την κοινωνική ένταξη των κρατουμένων μέσω της εκπαίδευσης και υπογραμμίσαμε τον ρόλο των βιβλιοθηκών

σε αυτό το εγχείρημα. Στόχος της εργασίας μας ήταν όχι μόνο να καταδείξουμε τη σημερινή κατάσταση στις ελληνικές φυλακές και να παρουσιάσουμε τα προβλήματα της εκπαίδευσης σε χώρους και συνθήκες εγκλεισμού αλλά να δώσουμε απτά παραδείγματα για τα παραπάνω, επιλέγοντας το Κατάστημα Κράτησης Κέρκυρας. Άλλωστε, η εργασία μας είναι η πρώτη καταγεγραμμένη προσπάθεια δημιουργίας μιας σχολικής βιβλιοθήκης για το ΣΔΕ του σωφρονιστικού ιδρύματος Κέρκυρας και θεωρούμε πως μέσω αυτής κατορθώσαμε αφενός να περιγράψουμε αναλυτικά τη μεθοδολογία που ακολουθήσαμε για τη δημιουργία της σχολικής βιβλιοθήκης και αφετέρου να τονίσουμε τις ιδιαιτερότητες αυτής της απόπειρας.

Η δημιουργία μιας πλήρως λειτουργικής σχολικής βιβλιοθήκης φυλακής δεν ολοκληρώνεται με την παρούσα εργασία αλλά αποτελεί μια διαρκή προσπάθεια πολλών παραγόντων. Στη συνέχεια, παρουσιάζουμε ενδεικτικές κατευθύνσεις για μελλοντική εργασία προς την επίτευξη του στόχου του εγγραμματισμού των κρατουμένων στην Ελλάδα. Ωστόσο, θεωρούμε πως η παρούσα εργασία θέτει τα θεμέλια για την ανάπτυξη και λειτουργία βιβλιοθηκών σε σωφρονιστικά ιδρύματα και καταδεικνύει περίτρανα πως η εθελοντικές προσπάθειες μπορούν να αποδώσουν καρπούς ακόμα και με μηδαμινούς πόρους.

5.2. Μελλοντικές Κατευθύνσεις

Στην παρούσα φάση και έχοντας ολοκληρώσει το πρώτο στάδιο της εργασίας μας, κινούμαστε προς την επίτευξη των παρακάτω στόχων: α) να εκπαιδεύσουμε το προσωπικό του ΣΔΕ του Καταστήματος Κράτησης ώστε να μπορεί να διαχειρίζεται το υλικό της σχολικής βιβλιοθήκης και να το ενσωματώνει στην καθημερινότητα της διδακτικής πράξης, β) να συνδράμουμε στον αυτοματισμό της σχολικής

βιβλιοθήκης και να ενισχύσουμε τη δυνατότητα συνεργασίας της με τη δημόσια βιβλιοθήκη της πόλης και γ) να διοργανώσουμε εκπαιδευτικά προγράμματα και πολιτιστικές δράσεις με αφορμή τη σχολική βιβλιοθήκη των φυλακών ώστε να ευαισθητοποιήσουμε την τοπική κοινωνία και να υπογραμμίσουμε τα οφέλη της αυτομόρφωσης για τους κρατούμενους.

Τέλος, προτείνουμε τη λειτουργία αναγνωστηρίου και τη σύσταση ομάδων ανάγνωσης εντός του χώρου της βιβλιοθήκης και εκτός των ωρών λειτουργίας του σχολείου καθώς και την πρόσβαση στη βιβλιοθήκη σε αναλφάβητους κρατούμενους που δεν φοιτούν στο σχολείο. Είναι προφανές πως για να υλοποιηθούν τα παραπάνω απαιτείται καλύτερη στελέχωση του σωφρονιστικού ιδρύματος με ειδικό προσωπικό αλλά και η χρηματοδότηση της βιβλιοθήκης του ΣΔΕ ώστε να μπορέσει μελλοντικά να λειτουργήσει αποτελεσματικά και να επιτελέσει το ρόλο της στο ακέραιο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bazos, A. & Hausman, J. (2004). Correctional Education as a Crime Control Program, UCLA School of Public Policy and Social Research, Department of Policy Studies.
- Clark, Robert L., J. (1983). Political factors Influencing Library Involvement in Adult Learning. *Library Trends*, 31(4), 655-668.
- Costanzo, E. (2003). “ABC” and the Italian prison libraries. In 69th IFLA Council and General Conference. World library and information congress, 1-9 August 2003. Berlin.
- Curry, A., Wolf, K., Boutilier, S., Chan, H. (2003). Canadian Federal Prison Libraries: A National Survey. *Journal of Librarianship & Information Science*, 35(3), 141-152.
- Dawn, C., Drapkin, D., Layton Mackenzie, D., & Hickman, L. (2000). The Effectiveness of Adult Basic Education and Life-Skills Programs in Reducing Recidivism A Review and Assessment of the Research in *Journal of Correctional Education*, volume 51, issue 2, June 2000, p. 207-226.
- IFLA/UNESCO (1999). IFLA/UNESCO School Library Manifesto The School Library in Teaching and Learning for All.
- Ings, C. & Joslin, J. (2011). Correctional Service of Canada Prison Libraries from 1980 to 2010. *Library Trends*, 59(3), 386–408.

- Lara, N. (2010). Education in Prisons. CIVITAS Institute for the Study of Civil Society.
- Lehmann, V. (1999). Prison Librarians Needed A Challenging Career for Those with the Right Professional & Human Skills. In 65th IFLA Council and General Conference, 20-28 August. Bangkok.
- Moselle, T. (2007). *Prison Service Librarians: Changing Roles ... Clanging Information Needs? A Study of the Impact of the 2005 Offender Library Learning & Information Specification on the Information Needs of Prison Service Librarians*. London: City University 2.
- White, R., Halsey, K., Martin, K., Jones, M. (2006). Implementation of the New Prison Library Specification. National Foundation for Educational Research: Research Report 748.
- Wilkins, B. (1977). The Correctional Facility Library: History & Standards. *Library Trends*, 26(1), 119-124.
- Ανάγνου, Ε. (2011). *Εκπαιδευτική πολιτική στην εκπαίδευση ενηλίκων: η αναπαραγωγή και ο μετασχηματισμός των βασικών αρχών και χαρακτηριστικών των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας μέσα από τις πρακτικές των διευθυντών τους. Εμπειρική έρευνα (Διδακτορική διατριβή)*. Πάτρα: Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών.
- Αρβανίτη, Ι. (2006). *Η σύγχρονη σχολική βιβλιοθήκη και η δημιουργική αξιοποίηση της στο δημοτικό σχολείο*. Στο: Περίβιβλος 2005. Πρακτικά βιβλιολογικής

δημερίδας, Φλώρινα, 24 και 25 Μαΐου 2005. Βιβλιολογείον Θεσσαλονίκη:
Αντ. Σταμούλη :3-122.

Αρβανίτη, Ι. Κ. (2008). *Η βιβλιοθήκη στο ελληνικό σχολείο. Ο θεσμός, η πραγματικότητα και η ιδανική μορφή της σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς*. Θεσσαλονίκη: Αντ. Σταμούλης.

Αρβανίτη, Ι. Π. (2011). *Η σχολική βιβλιοθήκη ως παράγοντας της δυναμικής του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος: χώρος και εκπαιδευτική διαδικασία*. Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη: Τμήμα Επιστημών και Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης.

Βατοπούλου, Μ. (1994). *Βιβλιοθήκη σε Φυλακή και Κινητή Βιβλιοθήκη*. Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση, 10-11(7-8), 5.

Βεργίδης, Δ. (2003). *Οι Εκπαιδευτικοί των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας: Το περίγραμμα της θέσης εργασίας τους*. Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, 1-27.

Βιλλιώτη Ε., Βασιλακάκη Ε. (2015). *Οι Βιβλιοθήκες των Σωφρονιστικών Ιδρυμάτων στην Ελλάδα*. Hellenic Academic Libraries Journal (1)37-52.

Γερμανός, Δ. (2006). *Χώρος και διαμόρφωση της συμπεριφοράς στο κοινωνικό περιβάλλον*. Στο: Συγκολλίτου, Ε., (επιμ.). Περιβαλλοντική Ψυχολογία. Σύγχρονες τάσεις στον ελλαδικό χώρο. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης: 43-64.

Δημητρούλη, Κ., Θεμελή, Ό. & Ρηγούτσου Ε. (2008). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στις φυλακές. Το αποτέλεσμα μιας προσπάθειας στη χώρα μας*. Στο: Πρακτικά Πανελλήνιου Επιστημονικού Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή: «Διά Βίου Μάθηση για την Ανάπτυξη, την Απασχόληση και την κοινωνική συνοχή», Βόλος, 31 Μαρτίου – 2 Απριλίου 2006. Αθήνα: Γ.Γ.Ε.Ε./ Ι.Δ.ΕΚ.Ε., 199-204.

Δημητρούλη, Κ., Θεμελή, Ό. & Ρηγούτσου, Ε. (2011). *Εκπαίδευση και συμβουλευτική υποστήριξη κρατουμένων*. Στο: Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου: «Εκπαίδευση και Κοινωνική Ένταξη Ευάλωτων Ομάδων», Θεσσαλονίκη, 24-26/06/2011. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, 471- 482.

Δημητρούλη, Κ., Θεμελή, Ό., & Ρηγούτσου, Ε. (2012). *Φωτίζοντας σκοτεινές κάμαρες: Εργαστήριο ευαισθητοποίησης για την εκπαίδευση στη φυλακή*. Στο 4ο Συνέδριο της Επιστημονικής Ένωσης Εκπαιδευτών Ενηλίκων (Ε.Ε.Ε.Ε.) Καλές Πρακτικές στην Εκπαίδευση Ενηλίκων, 27 – 29/04/2012, Αθήνα: Επιστημονική Ένωση Εκπαιδευτών Ενηλίκων.

Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Χίου «Κοραής». (2008). Ιστορία.

Ζάχος, Γ. (1999). *Ο ρόλος της Βιβλιοθήκης στο Σύγχρονο σχολείο*. Ανακτήθηκε 3 Ιουνίου, 2014.

Ζωσιμαία Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Ιωαννίνων. (2012). Ιστορικό-Αποστολή.

Κεφαληνάκη, Μ. (2014). *Η Ιδεατή Σχολική Βιβλιοθήκη και η κατάσταση των Σχολικών Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα σήμερα*. Πτυχιακή εργασία. Θεσσαλονίκη:

Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας. Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης.

Λιάζος, Π. (2008). *Οι βιβλιοθήκες στα Δημοτικά Σχολεία της Έδεσσας. Προβληματισμοί και προσεγγίσεις μέσα από την οπτική γωνία του δασκάλου*. Πτυχιακή εργασία. Θεσσαλονίκη: Σχολή Διοίκησης και οικονομίας. Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης.

Οικονομοπούλου, Χ. (1995). *Βιβλιοθήκη στη φυλακή: Πολιτιστική παρέμβαση και θεραπεία περιβάλλοντος - Δημιουργία βιβλιοθήκης στην Κασσαβέτεια. Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση*, 13(12), 2.

Προκόπιος, Ο. (2017). *Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας: Στόχοι - Θεσμικό και Μεθοδολογικό πλαίσιο - Δομές*, 1-10.

Σαϊτης, Χ. Αθ., Σαϊτη, Αν. Χ., (2002). *Σχολικές βιβλιοθήκες*. Αθήνα: Ατραπός.

Σίτας, Α. (2001). *Η Βιβλιοθήκη του Ελληνομουσείου Ζαγοράς*.

Σίτας, Α. (2001). *Από το «Φροντιστήριο των ελληνικών γραμμάτων» στη βιβλιοθήκη της Δημητσάνας*.

Σκλαβενίτης, Χ. (1995). *Η σχολική βιβλιοθήκη το 19^ο αιώνα: η Βιβλιοθήκη του Γυμνασίου Ναυπλίου (1833-1935)*. Αθήνα: ΕΙΕ/ΚΝΕ.

Στάμου, Σ. Σκουφούλα Μ. (2020). *Οργανώνοντας τη Σχολική Βιβλιοθήκη ενός Σωφρονιστικού Ιδρύματος. Πρακτικά 3^{ου} Διεθνούς Βιωματικού Συνεδρίου Εφαρμοσμένης Διδακτικής*, 8-10 Μαΐου, Δράμα, Ελλάδα (υπό δημοσίευση).

Στεργιοπούλου, Ι. (2013). *Η Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης*.

Σχίζας, Π. (2013). *Αγροτικές φυλακές*. Διδακτορική Διατριβή. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.